„ВОСХОД-2“ IОХАЙНАД!

МАРША ДОАГIАЛДА ШО, СИЙ ДОЛА КОСМОНАВТАШ!

МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советен Министрий Советен орган. Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

А·Р·А·Д·У·В·Л 1923 ШЕРА ДЕНЗ

№ 34 (4047). | ШОАТТА, 20 март, 1965 шу. | Мах 2 кеп.

ТАСС-а ХОАМАШ

1965 шера 18 марта московски ханах 10 сахьат даьлча низ болча ракетаца-носителаца Советски Союзе Лаьттан спутника орбита тIа даьккхад кема командирах — летчиках-космонавтах полковниках Беляев Павел Ивановичах, шоллагIча пилотах — летчиках-космонавтах подполковниках Леонов Алексей Архиповичах латтача экипажо лехкаш дола «Восход-2» яха космически кема-спутник.

ЛаьрхIа хиннчоа гаргга йолча орбита тIа даьккхад «Восход-2» яха кема-спутник.

Юххьанцарча даннеех, кемо-спутнико Лаьттанна гонахьа гобоаккха ха 90,9 минут я, Лаьттанна кIезигагIа гаьна даьннача хана (перигее) 173 километр а дукхагIа гаьна даьннача хана 495 километр а я, орбита оагIора ялар 65 градус гаргга да.

Шинна а оагIорахьара хад-данза радиобувзам лоаттабу «Восход-2» яхача космически кемаца.

Кема командира новкъоста Беляев Павел Ивановича докладах а хIаьта иштта телеметрически бустамий даннеех а экипажо новкъа хIама доацаш лайра кема орбита тIа доаккха ха а дозал доацача доала ха а.

Тохкамий программага хьежжа болх бу новкъосташа Беляевеи Леоновеи, уж дикача хьала тIа ба.

«Восход-2» яхача космически кема тIара хоамаш Iочутел 143,625; 17,365; 18,035 мегагерца частоташка гIолла. Кема тIа цу тайппара оттаяьй 19,996 мегагерца частоташ тIа болх беш йола «Сигнал» яха передатчик а.

Космически кема тIа латтача ерригача системаша лерттIа болх бу.

ГIетта лелача кемах дола дIахора хоамаш Советски Союза ерригача радиостанцеша дергда.

• • •

ТАХАН, 1965 шера 18 марта, московски ханах 11 сахьати 30 минути яьлча «Восход-2» яхача космически кемо гобоахача хана духхьашха вIаштIехьдаьккхар саг кема чура космически арен чу валга.

Кемо шозлагIа гобоаккхача хана сина кхерам тIакхоачийтаргбоаца автономни система а йолаш йолча къаьсттача скафандра чу вагIа шоллагIа пилот летчик-космонавт подполковник Леонов Алексей Архипович космосе дIааранккхар, пхе метрга кхаччалца кемана гаьна ваьлар, цул тIехьагIа. де лаьрхIа хиннача тохкамийи земийи комплекс толаме чакх а яьккха, маьрша кема чу юха чухайра.

Новкъост Леонов космически арен чу валара процесс, кема чу воацаш цо болх бар, кема чу юхачухар кема тIа оттаяьча телевизионни система новкъосталца лаьттан тIа Iочутийннад, лаьттан тIарча дуккхача пункташа зувш а хиннад.

Новкъост Леонов Алексей Архипович, кема чу воацаш цо яьккхача хана а кема чу из юхачухайначул тIехьагIа а дика хьал долаш ва. Кема командир новкъост Беляев Павел Иванович а иштта дика хьал долаш ва.

«Восход-2» яхача кемо дIахо гобоахача хана:

— Космически кема системаш шаьръергья;

— космически наькъа лелача хьалашка медико-биологически тохкамаш а кхыдола Iилман тохкамаш а дергда.

Программага хьежжа дIахо болх беш ба новкъостий Беляеви Леонови.

Космически кема тIарча ерригача системаша боаррамагIа болх бу.

Космически кемо беча наькъах дола дIахора хоамаш Советски Союза ерригача радиостанцеша дергда.

• • •

ДIахо а толамца ший никъ беш да «Восход-2» яха космически кема. Миллионаш болча телезрителашта экранаш тIа бIаргадайра летчик-космонавт Леонов Алексей кема чура космически ара воалаш а космосе цо паргIатта нек деш а. Кемал арахьа волча космонавта техкар кема тIагIоллара гом, кинокамера болх бе а йолаялийта, Лаьттани космически арени визуальни земаш даьхар. Программа кхоачашъяьваьнначул тIехьагIа космонавт Леонов кема чу юха чухайра.

Еррига а дIалаьрхIача космонавта Леонова космически арен хьалашка яьккха ха 20 минут гаргга хилар, цу даькъе кема чу воацаш яьккхар — 10 минут. Космосе дIааравоалаш а кема чу юхачуховш а йола ерригa операцеш космонавта кхоачашйора кема командира тIахьожамца, цунца хадданза бувзам а лоаттабеш. Кема командира полковника Беляева хоам бир полета управлене центрага:

— Космонавт космически аравалараи кема чу юхачухараи енна задани йизза кхоачашъяьй. Кабина чура параметраш шоай боарам тIа я. ДIахора балхаш бокъонца полета программага хьежжа лел.

• • •

19 март. Московски ханах 12 сахьати 02 минути яьлча кема командир полковник Беляев Павел Ивановичи шоллагIа пилот подполковник Леонов Алексей Архиповичи волаш йолча экипажо лелаеш хинна «Восход-2» яха космически кема маьрша Лаьтта Iодессад Пермь яхача города районе.

Кема командира полковника Беляева кулг кара управлениеча системах пайда а эцаш Iодоссадаьд кема.

Новкъостий Беляеви Леонови дика хьал долаш ба.

Iилма-тохкамий программа йизза кхоачашъяьй. Полет йолча хана толаме чакхъяьккхай саго космос караерзаеча керда этап хьаеллаш йола вахара хьал Iалашдара эша ший автономни система а йолаш лаьрхIа йолча скафандра чу космонавт космически аренашка валара чоалханера Iилма - технически эксперимент.

«Восход-2» яха космически кема-спутник лелача хана гулъяьча материалашта обработка а анализаш а еш я.

СОВЕТСКИ КОСМОНАВТИЙ СИЙЛАХЬ-ЙОККХА КОТАЛО

КПСС-еи СОВЕТСКИ ПРАВИТЕЛЬСТВАИ КУЛГАЛХОЙ «ВОСХОД-2» ЯХАЧА КЕМА ЭКИПАЖАЦА ХИННА КЪАМАЬЛ

«Восход-2» яха космически кема Советски Союза территоре тIа хиннача хана Московски Кремлерча Свердловски зале гулбелар Коммунистически партеи Советски правительстваи кулгалхой новкъостий Л. И. Брежнев, Г. И. Воронов, А. П. Кириленко, А. Н. Косыгин, А. И. Микоян, Н. В. Подгорный, Д. С. Полянский, М. А. Суслов, В. В. Гришин, П. Н. Демичев, Л. Ф. Ильичев, Б. Н. Пономарев, А. П. Рудаков, В. Н. Титов. Укхаза ба СССР Министрий Совета Председатела заместителаш а — новкъостий Д. Ф. Устинов, В. Э. Дымшиц, М. А. Лесечко, П. Ф. Ломако, И. Т. Новиков, К. Н. Руднев, Л. В. Смирнов.

Духхьал космонавташца П. И. Беляевцеи А. А. Леоновцеи радиобувзам оттабир. Даьхеи задани шоаш толаме кхоачашъярах гIад а баха партеи правительстваи кулгалхошка хоам бир космонавташа:

«Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитетага, Советски правительствага дIахойт оаха: экипажага тIехдика хьал да, кема системаша болх боаррамагIа бу, тIайилла задани программага хьежжа кхоачашъеш латт, полет толаме лел. Доккха баркал оал оаха тхоаех тешам боларах».

Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитета, СССР Лакхехьарча Совета Президиума, Советски правительства, дерригача советски халкъа цIерах Л. И. Брежнева дIайха а дег тIара а моаршал лу майрача космонавташка, даькъала бийцар уж доккха хIама царна карагIдаларца. КПСС ЦК Президиума членашта, аьлар цо, телевидене гIолла бIаргадайра космонавт А. А. Леонов кемацара дIа а къаьста, цо космосе болх беш, хIаьта цо тхона йоккха уйла дег чу а йоссайир. Космосера никъ толаме чакх а баьнна, хьамсарча советски Лаьтта маьрша юхадоагIалда шо, аьнна, ловца баькхар Л. И. Брежнева космонавташта.

Нов. Л. И. Брежнева космонавташка дахьийтача КПСС ЦК, СССР Лакхехьарча Совета Президиума, СССР Союза Министрий Совета моаршал тIа йоах:

«Деза новкъостий! Сий дола тха космонавташ Павел Иванович Беляев, Алексей Архипович Леонов!

Тохаденнача дегаца, Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитета, СССР Лакхехьарча Совета Президиума, Советски правительства, дерригача советски халкъа цIерах чIоагтIа а дег тIара а даькъала дувц шо карагIдаьннача доккхача гIулакхаца — вай сийлахь - йоккха социалистически Даьхе цIаькха а хоастаергйолаш долча гIулакхаца.

Дегаш тохаденна да хIанз адамаш — дунен тIа эггара хьалха саго майрра, бокъонца долча маIанах Вселенне вода ниI хьайийлай саго. Космически кема чура космосе дIаара ваьннав из, задани кхоачаш а яь, маьрша кема чу юхачухайнав. Доккхал деши дегаш тохаденна долаши хьийжар тхо, КПСС ЦК Президиума членаш, вай хьамсарча советски наха шийна нийса кхы цхьаккха доаца деналера гIулакх мишта карагIдоал.

Дерригача советски халкъа доккха дикахетар хилар шо турпалерча наькъа дахалга хайча, чIоагIа хозахеташ хьеж из Даьхен сийлахьа задани оаш мел доккхача къонахчалцеи сийленцеи кхоачашъю. Дуненна хов, космосе Iилманна карагIдувла эггара доккхагIа дола хIамаш Советски Союзе кхоачашдеш хилар. Цхьабакъда, шоана карагIдаьнна хIама, Павел Иванович, Алексей Архипович, эггара майрагIа йолча уйлал а тIех да.

Шо сигала дахар, саг кема чура космосе дIааравалар — советски халкъа, Коммунистически партена, вай Iилманна, техникана карагIдаьнна сийлахь-доккха хIама. Адамий машараи прогрессаи маэшшара да шоана карагIдаьнна хIама.

Оаш космосе гIолла толаме никъ бар а шо маьрша вай хьамсарча советски Лаьтта юхаIодоссар а лов тхона, тха деза новкъостий. Вай Даьхен столице — Москве шо кхаьчарга чIоагтIа сатесса хьежаш да тхо.

Оаха шо мархIа дохк, цIаькха а лов тхона оаш толам баккхар а шо маьрша лаьтта доссар а!».

Шоашка дахьийтача моаршала жоп луш, космонавташа аьлар:

«Моаршал дайтарах цIенача дег тIара баркал оал оаха, оаш тха йоакхо ярах доккха баркал хилда шоана. Советски Даьхено енна сийлахьа задани кхоачашъергья. ЧIоагIа баркал оал оаха берригача советски наха тхо даькъала дувцарахи тхона дикадар хилар ловш ловцаш дахарахи».

ПАВЕЛ БЕЛЯЕВ: ТЕШАМ БОАБЕРГБАЦ

Космосе болхача хана «Восход-2» яхача кема командиро экипажа цIерах даь къамаьл.

Дукха деза тха доттагIий! Новкъостий! Хала да тха новкъосташа, Советски Союза космонавташа караерзае дIайолаяь космически аренаш йовзара керда задани кхоачашъе тхоашта, советски шин гражданина, Коммунистически партеи Советски правительстваи тешам баларах кхаьча доккха ираз дувца дешаш лаха.

«Восход-2» яхача тха кема хIанз хулаш йола полет — из керда лоархIамера этап я космос тохкачеи караерзаечеи. Лаьттан искусственни спутника орбите а волаш, саг истоpе чухь эггара хьалха ший наьна лаьттана бIарахьожаргва, кемай иллюминатора чу гIолла а доацаш.

Оаха дика кхетаду тхоашта тIайилла задани боккха лоархIам болаш хилар, оаха тешам лу Коммунистически парте Ленински Центральни Комитета, Советски правительствана тхоай дукха безача даьй-мехкахошта, берригача кхоачарча а гаргарча а наха, дерригa тхоашта ховр, довзар, лоIам, хьинар дIа а луш, тхоаех бенна тешам сийленца бакъбергхиларах.

Наьна Лаьтта кастта юхавIашагIкхетталца Iодика хийла шун дукха деза новкъостий!

ЮХЬ-ДУХЬАЛА

Миллионаш болча телезрителашта бIаргадайра кема чура А. Леонов аравоалаш.

Додаш да космически кема. ДIатIахьежача массазара люк санна йолча цун шлюзови устройства чура аравоагIа скафандра чу воалла саг. Цхьа минут йоаккх цо хьабагIа цхьа гIув а лаьца кема йиста тIа вагIаш. Цхьа хIама зувш е командага хьежаш ваьгIа хургвар из. ТIаккха тайжжа кемацара дIа а къаьсте, космосе вода из, ше цхьаь вус бух боацача Вселенни океане, гIетта дода оалхазар санна вода. КIалтIа а лелх, кхеста а кхест, ловзаш санна. ТIаккха юха а гIотт. ХIаьта цунна тIехьа, гаьнна, боккха гIоз санна гуш да лаьтта.

Фантастически романа тIара дац из сурт. Ишта дар космосе 18 марта. Из бIаргадайра миллионаш болча советски доазол дехьарчеи телезрителашта «Восход-2» яха космически кема сигала гIолла лелача хана.

Экрана тIа шаьра бIаргагу дунен тIа эггара хьалха кема чу воацаш космически ара хиннача Леонов Алексей Архиповича гIов. Хеталора, цIаккха а сага организмана нийслуш йоаца стихия цун дерригача дегIа холуш санна. Юкъ-юкъе, гаьна а вувлаш бIаргкъайла лелхар, космосах дIайийча санна хеталора. ТIаккха юха гучаэккхар, моаршал луш санна кулг ийдора.

Кхы а цхьа ха яьлар. ТIаккха, кемаца из вувзаволийташ хинна трос дIачу а эзе, Алексей Архипович космически цIагIа юха чувоагIа.

Н. ПОТЕРЯИКО.
(ТАСС корр).

«ВОСХОД-2» ЯХАЧА КЕМА КОМАНДИР ЛЕТЧИК-КОСМОНАВТ ПОЛКОВНИК

ПАВЕЛ ИВАНОВИЧ БЕЛЯЕВ

Павел Иванович **Беляев** ваьв 1925 шера 26 июне Челищево яхача юрта, Рослятински районе, Вологодски областе. 1949 шера денз КПСС член ва.

1942 шера, итт класс яьккхачул тIехьагIа, заводе болх бе вода, цига юххьанца болх бу токарь волаш, тIаккха кийча продукци хьайийеш хул.

1943 шера ший лоIаме Советски Эскаре вода из, ше летни училище деша вахийтар дех. Павел Ивановича дехар кхоачашду, летчикий училище деша вохийт из. 1945 шера толамца йистейоаккх цо училище.

Летчик-истребитель а волаш дакъа лоац цо Японеца баьча тIем-тIа, цул тIехьагIа эскара тайп-тайпарча доакъошка гIулакх деш хул.

Павел Ивановича летчика гIулакхаш дика деш хилара чIоагтIа мах бу командоване, белгалдоаккх из майра а бIубенна а самолет лелаеш хилар.

1959 шера «2-ча класса тIема летчик» яха классификаци лу цунна.

ДикагIчарех цаI вола командир-летчик хиларах тарра 1956 шера Фецарча-тIема цIеча ордена академе деша вохийт из, 1959 шера йисте а йоаккх.

ХIанз Павел Иванович Фецарча-тIема цIеча байракха академе адъюнктуре заочно дешаш ва.

Космически кема командира Павел Иванович **Беляева** толамца чакхъяьхар лаьрхIа йола тренировкаш. Кема материальни дакъа ше мадарра Iомаду. Кема командир хиларах тарра геттара дика кийчвенна ва. Из дика парашютист ва.

Советски Эскаре гIулакх дика дарах «ЦIеча Седкъан» орден, «За боевые заслуги», «Германел котдаларах», «Японел котдаларах», «Советски Эскареи Флотеи XXX шу дизар», «СССР Герзацарча Низий 40 шу дизар», 1-чеи II-чеи степена «за безупречную службу» яха медалаш еннай.

Павел Иванович Татьяна Филипповна Беляева йоалаяь ва.

БеляевгIар ши бер да 1949 шера яь Ирина яха йоIи 1955 шера яь Людмила яха йоIи.

Космонавта да Беляев Иван Парменович 1959 шера веннав.

Нана — Аграфена Михайловна 1963 шера еннай.

«ВОСХОД-2» ЯХАЧА КЕМА ШОЛЛАГIА ПИЛОТ ЛЕТЧИК-КОСМОНАВТ ПОДПОЛКОВНИК

АЛЕКСЕЙ АРХИПОВИЧ ЛЕОНОВ

Леонов Алексей Архипович ваьв 1934-ча шера, 30-ча мая Кемеровски областа Тисульски района Листвянка яхача юрта. 1957-ча шера денз КПСС член ва из.

1953-ча шера комсомоло бохийтача нахаца летни училище деша вахар из. Летчикий Чугуевски тIема авиационни училище тIехдика чакх а яьккха, **Леонова** гIулакх ду ТIема-Фецарча Низий тайп-тайпарча доакъошка.

Летни гIулакхаш дика доахкаш: денал долаш, сих ца луш, дисциплина чIоагIа йолаш из хилар маьхе а лоархIаш, командоване дика отзыв лу Алексей Архиповича. «3-ча класса тIема летчик» яха классификаци еннай цунна. Из дика парашютист ва, тайп-тайпарча чоалханерча парашютаца 115-зза чукхоссавеннав из. 1960-ча шера «ВВС парашютно-десантни кийчон инструктор» яха звани еннай цунна.

Космически экипажа члена летчика-космонавта **Леонов** Алексей Архиповича дика камаьхал а йоалаш йистеяьхар специальни тренировкаш, тIехдика Iомайир космически кема конструкци, цхьаккха а ала хIама доацаш дика кийчвеннав полета чоалханера декхараш кхоачашдара.

Подполковник **Леонов** дешаш ва профессора Жуковске цIерахча ТIема-Фецарча инженерни академе.

Советски Эскаре гIулакх дика дарах «Красная Звезда» яха ордени «СССР Герзашцарча Низий 40 шу» яха медали, «ЦIена гIулакх дарах» яха III-ча степена медали еннай цунна.

Юххьанцарча партийни организаце секретара заместителалла хержав нов. **Леонов.** Из пенгазета редактор ва, живописа безам тIабаха ва — космодромера цун сурташ арадийннад периодически кепа йоазон тIа.

Дуккхача Iимерзача дезалла юкъе хьалкхийна ва Алексей Архипович.

Цун да — Леонов Архип Алексеевич — хIанз пенсионер ва.

Нана — Евдокия Минаевна — цIен-нана я.

Алексей Архипович саг йоалаяь ва, цунга я Леонова Светлана Павловна, 1961-ча шера яь йиIиг Виктория я цар.

«ВОСХОД-2» ЯХАЧА КОСМИЧЕСКИ КЕМА ЭКИПАЖАГА

БЕЛЯЕВ ПАВЕЛ ИВАНОВИЧАГА

ЛЕОНОВ АЛЕКСЕЙ АРХИПОВИЧАГА

Тха дукха деза Павел Ивановичи Алексей Архиповичи!

Советски кагирхоша дега чура даькъала а дувц доккхал а ду шоана карагIдаьннача денал долча гIулакхах, укх дицлургдоацача сахьаташка уйланца шуца да тхо.

Дог гIоздоаккхаш да юха а вай, советски нах, эггара хьалхара хилар! Дерригa дуне юха а корта айбаь, цецдаьнна хьеж бокъонца шоай кулгашца космосага кхайдача советски нахага. А, диста варгвац советски наха, вай сийлахь - йоккхача Даьхенна карагIдоалалургдолча денал долча гIулакхий доазув!

Шун полет вай строя низ эшалургбоацаш хилара, Ленина хьехам цIаккха лергбоацаш хилара керда, хаьдда, къаьгга дола тешал да.

Шоана карагIдаьннача денал долча гIулакхо тхоашта еннача йIовхалах, дог гIоздаккхарах, дегI тохадалийтарах цхьа дакъа шуга кхачийта безам бар-кх эггара чIоагIагIа. Боккъалдар аьлча кхоачамхиллал а кхы дукхагIа а шоана шоашта холургда-кх из Лаьтта.

Шуга хьеж тхо. Шуга хьеж тхо вежарашха дега чура шо даькъала дувца, кагирхошта оаш хьокхам баларах Ленински комсомола баркал шоана ала. Полете ка яйла шун. Могаш-маьрша а долаш шоай наьна Лаьтта кхоачалда шо.

ЧIоагIа мархIа дохк оаха шо.

ВЛКСМ ЦК.

НХОЗЛАГIА ХЕРЖАЧА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПХЕЛАГIА СЕССИ ГУЛЪЯРА ХЬАКЪЕХЬАРА

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо соцам бу: кхозлагIа хержача Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета пхелагIа сесси 1965 шера 16 апреле город Грозне гулъе.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель И. АЛМАЗОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. СЫЩИКОВ.

г. Грозный.
1965 шера 17 март.

Партийни вахар

ТIАГIЕРТТА Е ДЫНА ДУХЬАЛАРА ПРОПАГАНДА

Вай республикерча хьалех къаьстта боккха лоархIам болаш да дына гIулакхашта духьала хадданза а тIагIортаме а пропаганда лелаелга. Дына духьала хадданза тIагIортаме пропаганда лелаеш ца хилча фу хул геттара дика хьахьокх укх тайпарча бакъдолчо.

Молла ва яха Шамсудинов Махьмад цIавалца йолча хана цхьаккха хIама новкъа а доацаш сатийнна Наурски района Ленина цIерахча совхозе бахаш бар пенсионера Хаджимурадов Сайд-Iаьлий дезал. Молла цIавеначул тIехьагIа баха а бала а моттиг йоацача кхоачабеш хьовзабир Хаджимурадова дезал. ГIулакх мишта дар аьлча, Хаджимурадов Сайд-Iаьлас дына гIулакхаш дIаккайса дуккха а ха яр, дыно тIадехка дош доаца гIулакхаш деш вацар из. Ишта дына гIулакхаш ца леладеча дезала юкъе хьалкхувш дар цун бераш а.

Хаджимурадова маIа бераш сумат данза дар. Из «гучадаьлар» шарлатан Шамсудинов цIавеначул тIехьагIа. Бокъонца чуйнна дына гIулакхаш дIадоладир молла. МоллагIа тайпа лазар хилча а «дарбаш де» вальлар атта шийха тешаш болча наха, лазар хургдац, яхаш, тайп-тайпара хIайкалаш (жайнаш) доахар. Дынах тешаш болча наьха чотах шортта даа а мала а долаш вахаш вар из. Цхьабакъда, дынах тешаш болча наха хьалхашка ший сийле лакхъяр духьа Хаджимурадова дезал а бусалба дына тIехьабаха лаьрхIар молла.

Бахача а баьнача а ца буташ сатем боабаь хьовзабир Хаджимурадова беррига дезал. «Даьлах тешаш воацача даь воI а из хилча, цу тIа кхыметтел суматванза а из хилча цо шо лувчаш дола хий бIехлу, шо бусалба наьха бераш ма дий, оаш из шоашца цхьана ма лувчийта, къахургда шоана» — ишта бар керда ваьнача молла «хьехам».

Шамсудинова юкъебехкача «делегаташа» аха а ухаш укх тайпара къамаьлаш дора Хаджимурадова сесагага. «Нагахьа санна укх даьлах ваьннача сагаца хьо яхе къемат дийнахьа жожагIата цIерах йоагаргья хьо».

Гой, малагIа тайпа дына пропаганда йоаржайир молла а ва со. дарбаш де а хов сона, аьнна араваьннача шарлатана Шамсудинов Махьмада. Ах бIаь шу хьалха Дагестане веннача «шейхий» Махьмад-Эмина викал ва ше, цун дакъа кхаьчад шийга, йоах цо.

Наурски районера Ленина цIерах совхоз боккха боахам ба, цига йолаш я партийни, комсомольски, профсоюзни организацеш, цхьабакъда, цар хадданза тIагIортаме пропаганда лелаьяц дына духьала.

Цу масало къаьгга хьахьокх дына духьалара пропаганда мелъялийтача ды хьехараша цунах мишта пайда эц.

Юрташкарча активисташа дIаяхача замах юхедисача воча гIулакхашта духьала бокъонца къовсам лоаттабеча моттигашка тIехьашка ца баьлча балац моллаш, мурдаш, тайп-тайпара хьежа нах. Наха юкъера дына духьалара пропаганда лелае а ховш дика лелаю Советски района XX партсъезда цIерахча колхозерча парторганизаце секретара заместитель нов. Б. Хасаев керте латтача агитколлективо. Агитколлективо айхха бувзам лелабу Итум-Кхьаларча бархI шерарча школа директор нов. Магомадов керте латтача лекторски группаца. Агитколлективаца каст-каста семинараш хул, цига атеизма хьакъехьа лекцеш еш моттигерча лектораша нн. Магомадова, Узуева, Арабиева а городера баьхкача лектораша - атеисташа а. Семинар чаккхьяьнначул тIехьагIа цига йийшача лекцей Iилман-атеистически темаех бахархошца къамаьлаш ду цу агитколлектива агитаторша Мусостова, Темирбулатова, ишта кхыбараша.

Колхоза агитколлективо къаьстта боккха теркам тIабохийт дIаяхача замах юхедисача воча гIулакхашца лоаттабу къовсам тIехьале йолаш хилийтара. Юххьанца нагахьа саг хилацар шоай исташца кино водаш. Цу хьакъехьа шоашкара хьокхам бала лаьрхIар агитатораша Узуева, Темирбулатова, Мусостова, Хасаева. Шоай истий, йижарий, гаргара кхалнах шоашца а болаш кино аха баьлар уж. ШоллагIча дийнахьа маIача нахал дуккагIа кхалнах бар клубе. Цу гIулакха раьза боацаш юкъ-юкъе Iимадаш еш шариIата карабаха нах-м хулар, цхьабакъда, уж а ца сайцача баланзар, хIана аьлча тIа-тIа дуккагIа хулар клубе уха вайнаьха кхалнах. ХIанз Итум-Кхаьла цхьанна саго а тамаш яц клубе маIача нахал дуккагIа кхалнах хиларах.

Колхоза юххьанцарча партийни организаце цIаккха а ший теркам тIера балийтац колхозкошта юкъе беча кхетама балха, дына духьаларча пропагандана, дIаяхача замах юхедисача воча гIулакхашта духьала лоаттабеча къовсама. Цудухьа юрта хьалъоттац хIанз мурдий гIулакх, кIалдисад моллайи тайп-тайпарча хьежача наьхеи гIулакх. Нагахьа санна дына духьала, ширдаьннача воча гIулакхашта духьала юрта активо, агитколлективо тIагIертта хьинаре къовсам лоаттабеш хилча царга мел доккха хIама дулу хьахьокх цу масало.

Дына духьаларча пропаганде белггала йоккха моттиг дIалоац лекторски группай балхо, Iилман атеизма хьакъехьара лекцеш ешаро. Соахка февраль бетта, парте райкомо мога а даь, цIеношка дIачу а ухаш лекцеш ешаргйола атеистически лектореш юрташка вIашагIъеххкар Шаьла районе лектораш - атеисташа Хаджиева, Хашханова, Баширова, Ирисханова, Ефимова, ишта кхыбараша. Цу гIулакха районе вIашагIъеллар школай директорийи лекторий атеистийи семинар.

Хьалхарча лектореша фаьча балха а цар опыта а лоархIам а баь районе хьайир цIеношка лекцеш ешаргйола 600 совгIа лекторий. Цу лекторей балха форма укх тайпара я: хIара кварталашта йийкъа а йийкъе, фильмаш а хьокхаш лекцеш ешаргйола цхьацца цIа белгалдоаккх; лекторалла балхаш ду хьехархоша, лораша, юртарча кхыча специалисташа. Лекцеш нонагIча хьале вайнаьха меттала еш, массанена а кхетае атта хургйолча тайпара.

Из шаьлахой маьхера инициатива хьаллаьцай Урус-Мартана, Сунженски, Ведана районашкарча школаша. Цхьабакъда, республика еррига районаш яц из дуккха нах юкъебоагIаш йола дына духьаларча пропаганда форма лелаеш; из бахьан долаш ледарагIа лел нахаца лелабу кхетама болх.

Дына духьаларча пропаганде хIанзлехьа а дика традицеш хьахиннай. Царех цхьа традици — лектора-атеиста ди чакхдоахилга — дикка чIоагI а енна дIаэттай Грознерча «Красный молот» яхача заводе. Заводе атеиста ди хул, аьле, дикагIа болча лекторашка-атеисташка кIира хьалхагIа хоам бу парте Ленински райкомо, «Знание» яхача общества отделене, завода парткомо. Цунах лекторашка торо хул дикагIа кийчо е, эшаш йола гойтара пособеш Iалашъе. Завода ерригача цехашка а цхьан-цхьан хул лекцеш, из пайдана да лекцеш хулача юкъагIа организаци а дисциплина а дика хилийтара.

IалаьмаIте боккха лоархIам болаш да юххьанцарча классашка денз берригача дешархошта атеистически кхетам балар. Кхувш йоагIача къоначa тIехьенна атеистически кхетам балара дуккхача маьхера формаши методаши я республика школашка. Шаьла, Урус-Мартана, Сунженски, Наьсарен, ишта кхыча районий школашка дешархоша шоай низаца хьаьяй къоначa атеистий кабинеташ, уголокаш, Iилман атеизма хьакъехьа хаттарийи жопийи сайренаш ю. Ишта дика традици а хинна дIаэттад дына гIулакхаш шоаш мадарра дувцаш долча книжкай хьакъехьа читательски конференцеш елга а.

Наьсарен - Вокзалерча юкъерча школе соахка денз болх беш я лакхехьарча классашкарча дешархой клуб, Iилман атеизма секци а я цига. Дешархочо Гагиев Гирихана «Стяжатель» яха цхьан актах латта пьеса язъяьй. Цу тIа гучадоах мурдийи тунеядцийи во гIулакхаш. Из пьеса дешархоша шоаш кхозза оттаяьй школе, хIаьта зрителаша массаза оттаю раьза болаш тIа а ийяьй из.

Дына духьаларча пропаганде эггара дикагIа пайда боалаш йола форма я дынах тешаш болча нахаца къаьст-къаьста болх белга. Цхьацца бахьанашца дына гIулакхашта тIехьабаьнна нах кхетабеш дика камаьхал а йоалаш хIаранеца балхаш ду дуккхача лектораша-атеисташа. Бусалба дыно кхайкаду гIулакхаш дош доацар долга кхетаде дуккхача наха новкъостал даьд атеисташа Хашиева, Шаповалова, Дажнар-Алиева, Баширова, Саракаева, Кацаева, ишта кхы дуккханеша а.

Моллал леладелга, дарбаш ду аз яхаш нах Iехабелга кхы ледадергдоацаш дут аз, аьнна, Урус-Мартанерча Эдильсултанов Мусас даь къамаьл арадаьлар хIанз дукха ха йоацаш «Ленина никъ» яхача газета тIа. Шехарцахьча наькъ тIа хиларах Эдильсултанов дIакхетавеш кIезига къахьийгадац атеиста Джанар-Алиева. Массехказа къамаьлаш хилар цар, массехказа вIаши чIоагIа къийсар цар, массехказа белгалдаьхар общество дегIаяра историе чу хинна хIамаш, Iаламца хула тайп-тайпара «тамашаш». Бекхам боацаш довнзар юртарча атеиста хьийга къа — кхы цхьаькха саг а мукъаваьккхар ислама шариIата лоалах.

Геттара дукха методаш, формаш я дына духьалара пропаганда лелаяра, геттара дукха ба цу пропаганда энтузиасташ а; цхьабакъда, из болх дика камаьхал а йоалаш лерттIа хиланза даргдоацар да цхьаькха — партийни, советски, комсомольски, профсоюзни организацеша, ерригача вай общественносто цхьоагIа коммунизмана хийра йола дына идеологена духьала чIоагIа тIагIортаме къовсам лоаттабелга. Дына духьалара пропаганда тIагIортаме хила еза.

Ш. ГЕНАЕВ.
КПСС обкома пропагандан агитацен отдела инструктор.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙЧЕН КЪАХЬЕГАМХОША ДАЬКЪАЛА БУВЦ СИЙ ДОЛА ТУРПАЛАШ!

АДАМАШ ЦЕЦДАЬХАД

Дуне цIаькха а цецдаькхад советски Iилмои техникои. Дерригача советски адамашца цхьана ладувгI оаха укх деношка «Восход-2» космосе лелараx ТАСС-о даьча хоамашка. Майрра лийнаб космически аре тохкаш нн. Беляеви Леонови.

Цу деналерча гIулакхо чIоагIа дог гIоздаьккха кхы а дикагIа къахьег оаха укх деношка.

А. КУНКАЕВ,
Урус - Мартана района «Гехинский» совхоза кхаш леладерий бригадир.

МАРША ДОАГIАЛДА!

Вай советски Iилмо кхы цхьаькха а йоккха котало яьккхай космосе. Советски халкъа майрача къонгаша космонавташа космически кема командира полковника Павел Иванович Беляевеи подполковника Алексей Архиповича Леоновеи кхы а чIоагIагIа айдаьд вай Даьхен сий, дерригача дуненна дIахайтад советски сага карагIа ца доалаш хIама дусаргдоацилга. Геттара чIоагIа цецваьнна вар со космонавт Алексей Архипович Леонов дунен тIа эггара хьалха кема кабина чура хьаара а ваьнна космически ара хиннав, аьнна ТАСС-а хоам хьахезача. Сийле хийла советски турпалий.

А. ХАМХОЕВ,
РСФСР заслуженни артист.

ТЕША ДОГ ДОАГIА

Советски Iилманна карагIдаргдоацаш цхьаккха хIама хургдац, аьнна хеталу. Цудухьа ши-кхо шу хьалха санна цецбувлац нах керда космонавташ космосе бахарах. Бакъда, дувцалга доацаш тамаш еш а дегаш гIоздаьнна а да халкъ космосе дахийтача «Восход-2» яхача кема чура араваьннача космонавто А. А. Леонова хьалхе а оттаяь программа кхоачашъярах.

Кема чура араваьнача хана а кема чу юха чувахача а дикача хьала тIа хиннав денал дола космонавт. Цудухьа теша дог доагIа дукха ха ялалехьа советски космонавташ Бетта тIа а кхыча планеташ тIа а кхоачаргхиларах.

М. ЖАБИРОВ,
Ачхой-Мартана района «Лермонтовский» совхоза партбюро секретарь.

ДЕГ ТIАРА ЛОВЦА БОАККХ

18-ча марта со вахте болх беш волча хана геттара чIоагIа гIадвугаш кхаъ хезар сона. Из ба а ба боккха кхаъ. Космос техкар советски летчикаша Беляев Павел Ивановичеи Леонов Алексей Архиповичеи. Цо хьахьокх советски Iилмахоша космос таххара дизза дакъа лоацилга, советски наха космос тохкаш керда коталонаш йоахилга а.

Дунен тIа эггара хьалха советски летчик нов. Леонов кема чура хьаара а ваьнна космоса аренашка хиннав. Цу гIулакхо цIаькха а хьагойт мел доккха хIамаш да вай техниканеи Iилманнеи карагIдувлараш. Советски берригача нахаца цхьана оаха дег тIара къоабалбу сий дола космонавташ.

Советски космонавташа укх деношка кхы тIа. а хьинар совдаьккха къахьегаш ба тха установка технологаш. Валови продукци арахецара 18 ден план 109 процент кхоачашъяьй. Укх деношка хIара смена норма 115—120 процент кхоачашъю оаха.

Х. ГИРЕЕВ,
Грозненски нефтемаслозавода № 16 йолча установка оператор.

ТАМАШ! ЙОНКХА ТАМАШ!

Боарам боацаш гIадъяхай со советски наха Павел Иванович Беляевнеи Алексей Архипович Леоновнеи карагIдаьнначох. Тамаш еций саг космосе вахачул тIехьагIа космически арене лелар! Дегаш гIоздаьннача советски наха доккхал ду шоай къонгех. Советски наьха оамал я тIадилла декхар дизза кхоачашдеш. Тхо тешаш дар шоашта тIадилла декхар сийленца кхоачаш а даь наьна лаьтта вай космонавташ Iобоссаргболга.

Х. АУШЕВА,
Наьсарен - Вокзалерча бархI шерарча школа завуч.

* * *

КIАНТИЙ БА!

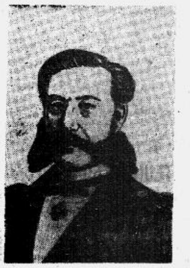
Цхьаккха а хIама дацар 18-гIа март кхыча деноел эргаш хург ма дий, аьнна. Шаьхха тха цIа хьалдизар диктора Левитана оазо: «Къамаьл ду Москвера!... 18-ча марта 1965-ча шера московски ханах Iуйрийна 10 сахьат даьлча»... Беррига теркам тIабахийта багIа студенташ. «Восход-2» яха керда космически кема сигала урагIдахийтара яьккхача Iалаьмате йоккхача коталонах бола хоам хьахезача доазув доацаш гIаддаха дар тхо. Курал ца йича воалий, Дай-мехка сийлахьча къонгаша кема командира летчика-космонавта полковника Беляев Павел Ивановича, пилота-летчика - космонавта подполковника Леонов Алексей Архиповича космос караерзаеча баьккхача кердача толамах. Цо тешал ду вай советски Iилма кхыча пачхаьалкхенийчарел тIех хилар.

Оаха дегаш гIоздаьнна ях тахан: «КIантий ба вай космонавташ!.. Сийле хийла шун!

Нохч - ГIалгIайчен студенташа дIайха салам-моаршал лу шуга, тха хьамсара майра вежарий».

Шадиев ОСМАН,
Шадижев БОРИС.
Нохч - ГIалгIай пачхаьалкхен педагогически института студенташ.

А. В. МОЖАЙСКИЙ ВАЬ 140 ШУ ДОАЛ

Воккха-изобретатель хиларга хьежжа Iилман техникан историена юкъе вахав дунен тIа эггара хьалха проект а оттаяь самолет хьаяь а, ишта дунен тIа эггара хьалха авиационни двигателаш хьаяь а вола Можайский Александр Федорович (1825 — 1890). Дукха тохкамеи лахареи балхаш дарах вIаштIехьдаьлар цун эггара толашагIеи тешамегIеи йола самолета конструктивни схема оттае. Талант йолча эрсий изобретателаIилмахочо дунен тIа эггара хьалха хьаяь самолет гIеттача шерашка, фела езагIа йолча аппаратаца саг сигала вахара идея доазол дехьарча дуккхача наха фантази лоархIар.

Паччахьа чиновникаша Можайске изобретени чакхъяккхара новкъарле ярал совгIа, из венначул тIехьагIа уж гIийртар цо мел даьр диц а далийта дIадаккха. КIезигача специалисташта мара довзаш дацар цун балхаш. А. Ф. Можайскена карагIдаьннача доккхача хIаман — эггара хьалха самолет хьаяра — боккъонца мах бир советски хана. Можайский Александр Федоровича йиллача эрсий самолетостроене школа дизза дакъа лавцар авиаци дегIайоалаечеи фега саго котало йоаккхачеи. ХIанз вай Даьхен сигал гIолла вай ханара сиха самолеташ лелача хана, советски халкъо керд-керда космосе коталонаш йоахача хана, вай мехкахочун цIи, самолетостроене пионера — А. Ф. Можайске цIи чIоагIа сий а деш йоах вай.

Берий кхетам лакхбара

12 эзар 500 книжка да Шелковской районни берий библиотеке. Уж дешаш да 555 бер. Укх шера 5100 книжка дихьад библиотекера деша.

Книжкаш дуккагIа дешийтара, цар чулоацам дикагIа кхетабара хадданза берий теркам тIаберзабеш ба библиотека болхлой Баданкина Анна Георгиевнаи Челышева Валентина Васильевнаи. Бераш хьа а гулдийя каст-каста беседаш ю цар, книжкаш дешилга мел пайдане да царга дIахойт. 15—20 бера лаьрхIа йола читальни зал я библиотеке. Из бахьан долаш йиш хул цар чу а ца долхаш книжкаш ма ийцанге а зале Iо а хайша уж деша, укхаза цхьаккха хIама новкъа хилац царна.

Дисциплина чIоагIъяра а берий барт чIоагIбара а цхьаькха цхьа дика гIулакх чакхдоаккх Шелковской районни берий библиотеко. ХIара денна шишша-кхоккха бер хул библиотека зале дежурнеш болаш.

Лоацца аьлча, порядок лоаттаяра даькъе библиотека болхлой яр санна бокъо я дежурне. Цу гIулакхо дежурне безам тIабохийт шийна тIадехка декхараш тешшаме кхоачашдара.

Хоза кийчъяь я берашта дукха еза библиотека читальни зал. Дукха я цу чу стендаш, плакаташ, фотомонтажаш. Уйла тIаозаш да «Тха Ильич», «Ленинах дола альбом», «Ленин санна веза вaха», «Книжкаш дешилга—дукха хар», «Книжкаш — хьаькъала хьаст» яха а кхыдола а стендаши плакаташи.

ДикагIча книжкаех лаьца конференцеши обзораши ю библиотека болхлоша. Духхьал укх тIеххьарча цхьан бетта кердача книжкаехи журналехи массехк обзор яьй цар.

Ам. ПЛИЕВ.

Грозненски крекинг-завода № 3—4 йолча установка операторне дIачуваьлча хьалхашка отта сурт хоза да. Чуйнна болх беш ва хIара технолог. Семилетка тIеххьарча шера план ханал хьалха кхоачашъергья оаха, — йоах установка технологаша. Из толамца кхоачашдергхилар хьахьокх февраль бетта даьхача къахьегама толамаша. Валови продукци арахецара бетта план тIеххоачаш а еш, планал совгIа арахийца продукци итт эшелон я. Чуйнна болх беш ва хIара технолог.

Март бетта хьалхарча декаде цар даьха толамаш а дог гIоздоахаш да. Планал совгIа арахийцай эзараш тоннаш продукци. Февраль бетта цхьоалагIча цеха установкаша баьча балха итогаш йича цу установка коллектива хьалхара моттиг еннай.

Ремонт ца еш установка болх баьб 59 дийнахьи буси, из хул планах лаьрхIачул 14 ди-бийса дуккагIа. Боккха пайда бу балха юкъейихьача хозрасчетни графико а. Март бетта хьалхарча итт дийнахьа планал совгIа Iы, доагор, электроэнерги кхоярах пачхаьалкхенна кходаь ахча 6974 сом да.

Къаьстта дика къахьегарца белгалбаьнна ба технологаш Волошин Александр, Куроджьян Анна, машинист А. Павлов, оператора гIонча Морозов Иван, кхыбараш.

Сурта тIа: машинист А. Павлов «КВН» яхача насоса регулировани еш ва.

И. Плиева сурт.

БАРЗКЪАШ — ХОЗАГIА

Дика, хоза, тIадийхача товш дола вай ханара барзкъа дIадех бахача наха швейни промышленноста болхлошкара. Дика продукци арахецара боккхача бехктокхаме оттаю цу гIулакхо тха коллектив, аьлар Грозненски швейно-трикотажни производственни объединене № 1 йолча фабрика партийни организаце секретара Вера Иосифовна Ванеевас ше предприяте коллектива къахьегама гIулакхаш дувцаш. «Продукци дика арахецара массава жоп дала доагIаш ва» — ишта я тха девиз, — аьлар цо. Уж дешаш дика кхоачашду коллективо ший къахьегама гIулакхашца.

Производство бахьан дог лазача коммунистий хьалхленцара массехк бутт ба фабрика хьалхарча моттиге латта, шерра юкъейоалаяьй цхьаккха айп доацаш арахецарахи из ОТК-ас дIайийххача минута кийча хилийтарахи йола система — саратовций из дика опыт. Керда метод юкъейоалаярах ерригача участкашкара болхлой продукци дикагIа хьае болабеннаб.

Хьалхарча опыто хьахьекхар продукцена тIахьожам лоаттабара керда метод перспектива йолаш хилар. Ерriга фабрика кердача тайпара болх барга яккхара дош эттар.

Производство дикагIа вIаштIехьъяккхараи цун культура лакхъяраи предприяте ерригача службайшка йоккха кийчо яра болх болабелар. Гуччахьа еш йолча партийни собране тIахьийхар отделий начальникаш, мастераш, комсоргаш, профоргаш, болхлой. Фабрика керттерча инженера коммуниста Кожемякинас собране хиннарашка дIайовзийтар керда система юкъейоалаяра методически указанеш. Цул тIехьагIа хилар хIамаш тегача участкай собранеш. Партийни организаце хадданза терко а еш инженераша - техникаша хьажа а хьежа, доакъош а продукци ерriга ше а нийсагIа хьаергйолаш юхаоттайир, тоайир технически документаци. Цул совгIа кердача хьалашка мегаргйолаш тоаяь эргаяккха езар къьнара технологи, из гIулакх творчески къоастаде дезар. Къаьст-къаьстача операцешка хIамаш тегара методика керда юхаоттайир. Масала, халагIчарех цхьа моттиг яр пиджака пхьешаш кийчдар. Пхьешаш дIадохкара йолаш йолча технологически методаша кхоачамбацар. ХIанз хьамча методаца хьаду пхьешаш.

Кулгашца дIадогIаш хиннад чопалгаш дуккхача хана денз. Сменни механика Кожемякинеи мастера Бабинеи предложенех тоаяь эргаяьккхача машинаца дIадогIа доладир чопалгаш. Из бахьан долаш чопилгаш дикагIа а чехкагIа а дIадогIа йиш хилар.

Партийни организаце къаьстта терко ю болхлошка технически дешар дешийтара. Из де лерхIаш дика вIаштIехьдаьккхад аттестаце гIулакх а квалификаце разрядаш телилга а. Фабрика беррига болхлой аттестаци яь ба дIайоаккхаш йола 5 талон йоалла аттестаташ а луш. Технологически дисциплина толхаяьчунгареи болх во баьчунгареи дIайоах уж талонаш.

Фабрика коммунистий къаьстта йола йоакхо а хинна дIаэттад цхьоалагIча сортах йола изделеш арахецилга. Нагахьа санна шоллагIчеи кхоалагIчеи сортах хургйолаш тийга хIама арахийца моттиг эттача цунга хьеже из тохх ОТК воккхагIа волча инженера. Цул тIехьагIа цехашка дийца а цийца, къоастаду дIахо йодача хана продукци дикагIа арахецара де дезар. Партийни организаце хьдда оттадаьд балха материальни безам совбаккхара дош, беча балха чоалханенга хьежжа хIара болхлочоа лимит оттаяьй. Оттаяьча лимитал сортность тIеххьяккхарах болхлошта премеш тел. Цкъа хьаяь хIама юхае езаш яь болхлой премеех боах.

Кийчъяь яьнна продукци хьалха а санна штатни контролераша дIаийю, технически тIахьожама беррига болх кердача тайпара беш ба. Швейни хIамай разработка яь ца Iеш къа мишта хьийгад а хьож цу отдела болхлой. Даьр дIадовзийтареи инструктивнии болх бу, йизза анализ ю, айп долаш хIамаш арахецаргйоацаш гIулакхаш ду.

Партийни организаце дика кхетаду арахеца продукци дикагIа хилийтара болхлой бехктокхаме беш йолча система коллектив коммунистически уйланца кхетаяра йоккхий торонаш хьаеллилга.

В. КАРНАЕВ.

НОРМАШ тIеххоачашъю

Грозненски ремонтно - механически завода нов. Калугина кулгалдеча мехкдаьтта оборудованена ремонт еча цехе дIачуваьлча бIарг тIаоттаргболча хьалтеха доал цеха болхлоша доаха къахьегама хьокхамаш хьагойташ дола доска. Дика болх беш дукха болхлой ба цу цехе. Масала, валови продукци арахецара февраль бетта план ши бIаь процент кхоачашъяьй нн. Глухова, Галустана, 140 процент бетта план кхоачашъяьй нов. Хадырева, ишта дика къахьегаш кхы дуккха болхлой ба цига. Февраль бетта план 121,4 процент кхоачашъяьй коллективо.

Квартала план ханал хьалха кхоачашъяра укх бетта кхы а дикагIа къахьегаш ба цеха болхлой. Графикал хьалха кхоачашъяьй марта 15 ден план.

Б. КОСТОЕВ.

БОННСКИ ПОЛИТИКА ЭШАР

Германски Демократически Республика Пачхаьалкхен совета председатель Вальтер Ульбрихт дика камаьхал а йоалаш Iарбий ВIашагIкхийттача Республике ваха хилар чIоагIа Iаьткъад Боннана. Малхбузен Германе пачхаьалкхен деятелий а кепа йоазон а керттера теркам тIаозаш йола юкъ-моттиг а хинна дIаэттай Гаргарча Малхбоалера политика. Из визит чакх ца ялийта гIерташ, Бонно кхыметтел дIаккхайкадир Израила герзаш телга а соцаду ше, аьнна. Вальтер Ульбрихт Каире ца вохийташ соцаве гIертилгах хIама хургдоацилга хайначул тIехьагIа ФРГ-с дIакхайкадир Iарбий ВIашагIкхийттача Республикана «экономически новкъостал» дергдац ше, аьнна. Укх деношка Малхбузен Германе тIаийцай Израилаца дипломатически гIулакхаш оттадара хьакъехьара решени. Алхха цхьан Iарбий ВIашагIкхийттача Республикацара деха ца Iеш, дерригача Iарбий дуненцара дерргIара Германе Федеративни Республика бувзамаш доха сахьат доацача дIакхоачадаьд хIанз укх сахьате. Селла «хьинаре» яьнна Бонн хьувзара бахьан малагIа дол-теш?

ДАГАКХАЬБАРАШ ХIАМА ЦА ХУЛАШ ДЕХАР

Дуккха шераш да германски «ГДР дIакхаллара наькъаца» къоастадара никъ лаьца Малхбузен Германи йола. Из провокационни гIулакх чакхдаккхар духьа, Хальштейна доктрина оалаш яр ларде а лувцаш, эггара хьалхара болхлойи ахархойи немецки пачхаьалкхе искусственни дIахоадае гIерт боннски дипломати. Цу доктринага хьежжа, моллагIча мехкацара ший гIулакхаш (Советски Союзацара дарашкара дIайиккхача) цу мехко ГДР къоабалъярга е къоабалца ярга хьежжа леладу Германе Федеративни Республико.

Цхьабакъда, вахаро хьахьекхад малхбузенгермански политика цхьаккха перспектива йоацаш хилар. Машареи колониализмаца леррагIа къовсам лоаттабареи никъ лелабеш из хиларах тайп-тайпарча мехкашка тIа-тIа дукхагIа хул ГДР-а доттагIий а цунна дикадар хилча дика хеташ бола нах а. ЧIоагIлуш доагIа дунен тIарча дуккхача пачхаьалкхенашцара цун бувзамаш. Iарбий ВIашагIкхийттача Республикацара ГДР гIулакхаш кхы дIахо а гаргадахар — хIаьта новкъоста Вальтер Ульбрихта визитах хьахиннар ишта долга шекало йоацаш да — алхха из цаI хинна Iац ГДР кхыча мехкашцара бувзамаш чIоагIлуш хилара тешал дер. Алхха укх тIеххьарча кIираех а укх тайпара гIулакхаш хиннад: Танзания яхача африкански пачхаьалкхене хьайийлай ГДР генеральни консульство, ГДР-е делегаци яхийтай ливански парламенто, хьакхайкадаьд Германски Демократически Республика парламентски делегаци Тунисе йода, аьнна, Iарбийи африканскии мехкашка гIорбаьнна бола деятелаш ба ГДР-аца дипломатически гIулакхаш оттаделга дIадехаш. ГДР сий лакхлуш доагIаш хилара а Бонна лаьца хIанзара никъ цхьаккха перспектива йоацаш хилара а тешал деш доацалий-теш уж гIулакхаш.

КЪАЙЛАКХИХЬАР ГУЧАДАЬННАД

Цунца цхьана новкъост Ульбрихт Каире вахара духьала Бонно хьовзадьча гIулакхий оамало эггара ийрачагIча тайпара хьахьекхар ФРГ-с Азеи Африкеи лелаеча политика чулоацам. ДегIаухача мехкашта Бонно деш дола «новкъостал» хьуладе тIакхесса хинна кхоллар тIера Iодаькхар. Массанена а шьра бIаргадайра къоначa пачхаьалкхенашта шийгара Iоткъам лоаттабар духьа мара кхыча хIаманна а из новкъостал доацилга, Бонно хьалхадаьккхар дергдолаш уж пачхаьалкхенаш мутIахьа ерзаелга хьалхашка а оттадаь деш из хилар. Шантажах экономически чхьонкара хьисапе пайда ийбелга алхха цхьан ОАР-а духьала даькка а Iац Бонн-м ГДР консульство хьаелларца хетта сецар Танзане малхбузенгермански «новкъостал». Бонно Африке лелаеча политика империалистически чулоацам хьагучабалар йоккха тIехьале йоацаш диса йиш йолаш гIулакх дац. Цхи хезза йолча французски журналистка Женевьева Табун геттара нийса а долаш яздаьд «Пари-Жур» яхача газета тIа «из чакх ца йоалаш юкъагIа йисар-м Юкъерча Малхбоалерча малхбузенгермански планал дукхагIа американски политически тактика я, Iарбий мехкашкеи Африкеи боккха лоархIам болаш хулга Германе Федеративни Республикана Iалашделга ший керттера декхар лерхIаш йола тактика».

ГIулакх миштад аьлча, США-с духхьала дакъа ца лоацаш дац цу районашка / ше хьувзаду гIулакхаш сихдар «Къаьнарча» колониальни пачхаьалкхенийи гуччахьа цар гадоаккхаш йолча ВIашагIкхийттача Штатийи цIенденна сий дайначул тIехьагIа, колониальни низашца цхьаккха юкъера хIама а доацаш «Iатта кхетанза йолча партнера» кепе хьаотта езар Бонн. Цу тайпара гIулакх леладеш йолча Боннана тIадуллаш дар «кIезига дегIадаьхкача мехкашка» империалистически влияни дIа

ДЕКХАРАШ КХОАЧАШДЕРГДА

Шерра-шера пайда совбоахаш лелабу шоай боахам «Скотооткорма» треста чуйоагlача «Алханчуртский» яхача совхоза барт тайнача коллективо.

Цу боахама гlулакхаш дика хlана лел? Укхаза юкхьанца денз теркам тlабахийтар юртбоахама знанеш йолча квалифицированни болхлошца боахам чlоагlбара. Цу тайппара, совхозе кулгалдеча балхаш тlа нийсбелар зоотехник Ахильгов Башир, ветеринарни лор Баркинхоев Умат-Гири, агроном Полищук, опыт йолаш бола хьайбаш леладераш Талхадов Ножу, Тамхоев Абубакар, Богатырева Люба, Дадаева Амсат, Беймурзаева Кхокха, Базаев Байсолта, Битербаев Хьамзат, Торшхоев Гирихан, Газиев Іадлал-Мажит, кхыбараш. Цу боккхача боахама керте эттар боахам бовзаш вола коммунист Нохч-ГlалгlаЙ АССР Лакхехьарча Совета депутат Льянов Ахьмад. Отделеней, бригадай, механизированни звеньяй кулгалхой опыт йолаш а шоай гlулакх довзаш а бола нах ба. Цу доллача хlамаша йиш хилийтар совхоза гlулакхаш кlоаргагlа довза, хьалха латта опыт дика lомае, производства кхоачамех бизза пайда эца.

Шийна тlадиллача гlулакха хьалхара бехктокхам хеташ, цlена къахьегилга дезаш хилар — иштта да совхоза хlара болхлочох доалла гlулакх.

Масала, нагахьа санна 1964 юртбоахама шу хьаийцача, ала йиш я совхоза коллектива къахьегам толаме чакхбаьннаб, аьнна. Шера доаханна дулх тlакхетийтара план 135 процент кхоачашъяьй. Паччахьалкенга планал совгlа дехкад 3855 центнер дулх.

Дlадахача шера 441 эзар сом пайда хилар боахама. Хьакхий дулха цхьан центнерага бода мах 16 соми 35 кепиги лохбеннаб. Хьакхий дулха 1 центнер яккхарга планах 2,5 сага-ди дахийта лаьрхlа хиннача метте, бокъонца дlадахийтар дац 1,3 сага — ди мара.

№ 3 йолча отделене коллективана юкъе дика къахьийгар свинара Федотов Александра, свинаркаша Федотова Екатеринас, Дарчиева Тамарас, Собиева Лидас, хlара хьакхийна деннеи бийсаннеи юкъера лаьрхlача 500 грамм а кхы дукхагlа а тlадеттадолийтача кхычар.

Премиальни хьисапе хьайбаш леладераша къахьегамах совнагlа — мах телга оттадаьд совхозе. Масала, совхоза свинаркащцен бежа lуштен, керттерча алапел совнагlа, планал совгlа дlаеннача юртбоахама продукцех 10 процент тел. Болхлой материальни безам тlабахийтаро вlаштlехьдоаккхийт къахьетама овсарле дикка лакхъелга.

Совхоза кулгалхоша дика кхетадьд хьайбай боахам детlабоалабара керттердар шоай доалахьара доакъарий база хилар долга.

— Доакъараш хуле хургда дулх а. Цудухьа чlоагlа уйла тlайохийт оаха лаьттанцарча балхашта, хlаьта лаьтта леладераша баьча балхах хьахиннараш эсала хlамаш а дац — йоах совхоза керттерча зоотехника, партбюро секретара Ахильгов Башира.— Соахка ялатийн доакъарийн культураш тlайолаш 8843 гектар лаьтта дар совхозе, цу даькъе хьажкlаш тlайолаш — 1500 гектар. Совхоза механизатораша хьинаре къахьегарах баьккха хьувкъам: гуйран ялаташ дlадийнача хlара гектара тlара 13,5 центнери фуалъяьхача хьажкlий 23 центнери ба.

lан замалахьа совхоза дирекцеи партийни организацеи берригa къахьегамхой оарцагlбаьхар дизаи дlайхеи долаш доахангa lа даккхийта кийчо яра, бlаьстан юхье кхашка дергдолча балхашта ерригa машинни парки инвентари кийчъяра. Совхоза механизатораша ремонт йир ерригача тракторни парка, нохарашта, сеялкашта, тlехьатувсача инвентара. Хlанале а вlашагlъехкай механизированни отрядаш, тракторaша шин сменах болх бе йиш хургйолаш механизатораш кийчбаьб.

Хlанз шоай деррига низаш социалистически декхараш кхоачашдара тlадерзадаьд совхоза болхлоша, лаьттанцареи хьайбайи боахам интенсивнегlа лелабелга, lилмана карагlдаьннараши хьалха латта производственни опыти кхетамца юкъекхухьилга lалашдергдола гlулакхаш чакхдоахаш ба уж.

Совхоза партийни профсоюзни организацеша къахьегамхошта юкъе шерра социалистически яхь йоаржаяьй юкъарча хьайбай боахам сихагlа детlабоалабара, цун продуктивность лакхъяра. «Алханчуртский» откормочни совхоза хьайбаш леладераша дош деннад укх шера керда къахьегама толамаш дахеи тlайийца декхараш кхоачашдар духьа тlагlертта къовсам лоаттабеи аьнна.

И. ШАИПОВ.

КОМСОМОЛЬЦАШ КИЙЧА БА

Айденнача хьинарца накъабаьхкаб тха совхоза комсомольцаши кагирхойи семилетка тlеххьарча шера бlаьстанна. Царех дукхагlа бараш механизатораш ба. Из специальность тlехь-тlехьагlа дукхагlа езалу кагирхошта. Хlанз совхоза тракторни курсашка деша вагlа 33 саг. Царех цхьабараш кхашка болх баь а техника йовзаш а ба. Кастта дийша а баьнна трактораш тlа ховшаргба уж.

Оаха вlашагlъеллай 13 комсомольско-кагирхой звено. Дlаьхача lанна шоай участкаш хьаьнъеш, хиннаб уж.

Къаьстта белгалбаьлар къона механизатораш бlаьстанга техника кийчъеча а. Социалистически яхье а баьнна дош деннадар цар хlара трактора дикеи сихеи ремонт а еш мастерскера араяккха, аьнна. Кхоачашдир цар шоай комсомольски дош. Кхозза комисси хьежача гlалат кораданзар яьча ремонтах. Дукха ха я совхоза бlаьсти болх бергболаш йола трактораш, сеялкаш, нохараш, макхаш, культивтораш кийча йола.

Атта декхар дац комсомольцаштеи кагирхоштеи укх шера хьалхашка латтар. Кулг-кара болх ца беш 4000 гектара тlа хьажкlаш, шекара свекла, кlа, мукх кхыйола культураш кхее дош деннад цар. Хlара механизированни звено шийфу де деза ховш я. Царна отта а даь дlаденнад технологически карташ, эшаш йола техника, тlехьаювза инвентарь. Дlадахача шера цхьан моттигера хьа а йоахаш кхыча участкашка дlаахийта езаш хулар техника, хlана аьлча звеношта тlехь чlоагlдаь дацар кlа, мукх, горох дlайийна лаьтташ. Из гlалат укх шера дlадаккха лаьрхlад оаха. Деррига а лаьтташ звеношта дlадийкъад. Хlанз аттагlа хургда культураштa lунал де.

Комсомольцашта дика хов кхашка эггара хьалха фу де деза. Керттера гlулакх да лоацача хана (4—5 дийнахьа) берригa низ тlабахийта лаьттацара тlоадал дlакъовлар. Хlанз Наьсаре лоа а догlа а делхаш во ха латт. Бакъда, механизатораш сатийнна багlац. Техника бригадашка дlа а йига латт. Колоев Гирихана, Берцин Василе, Дзортов Абукара кхыча механизатораша шоай трактораштa тlехьа макхаш тайсад, дlайха ди отташехьа а кхай тlа гlоргболаш.

Толамаш доахаргхиларах бlубенна ба механизатораш.

М.-Б. ОСКАНОВ,
ВЛКСМ «Назрановский» совхоза комитета секретарь.

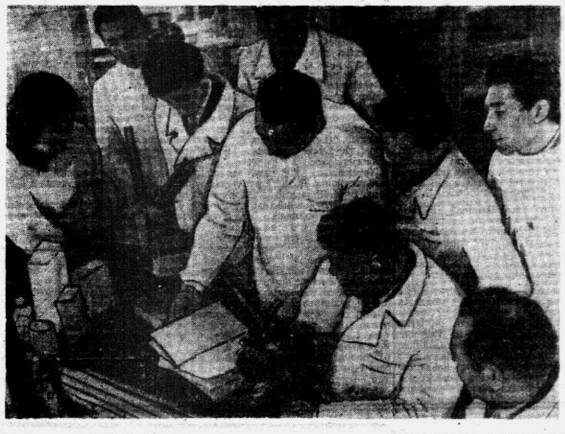
Кхоачашъяьй квартальни план

Къахьегама йоккха котало яьккхай Наурски района «Терский» совхоза хьайбаш леладераша. 102 процент кхоачашъяьй цар шура йохкара хьалхарча квартала план. 240 тонн йохка езача паччахьалкхенга ехкай 244 тонн шура.

Хьалхле лелаю шоллагlча отделене болхлоша. 513,5 килограмм шура яьккхай цига хlара lаттагара, совхозе яьккхар 402 килограмм мара йоацача.

Хlанз кхы а дикагlа къахьегаш ба совхоза дояркаш. Дикагlча доярка Таран Евдокияс хlара lаттагара 579 килограмм шура яьккхай. Цо санна къахьега а шоллагlча квартала план бутт хьалха кхоачашъе а лерхl «Терский» совхоза дояркаша.

Г. ЛЯХ.

Дукха дезал

Кховаткъа совгlа шу хьалха дар из. Самаркандски чаеразвесочни фабрике вера цхьа зlамига саг. Укхаза рассыльни волаш болх беш хинна lаьржа бlаргаш дола нийс шу даьнна кlаьнк дlатlа а вийха эрсий меттала хьаттар цо:

— Деша безам бий хьа?

— Ба, — аьлар вокхо.

Иштта эрсий культурах дlакхеваьлар хlанз 87 саг юкъе волаш болча «Иргашевгlар дезалашта» керте латта батрака вol Иргаш Хамидов. Хlаьта из санна долча кхыча къеча наьха берашта а санна, цунна хьийхар вар тlехьагlа гlорваьнна археолог хинна Василий Лаврентьевич Вяткин.

Шийна а ший а наьха а берашта а иразн паргlатон яккхар духьа Иргаша хьабена никъ хален инзкъален бар.

Бераш кхетамца кхедара даькъе доккха новкъостал дора цунна сесага Шафоlата. хlанз из итт бер хьал а кхедаь, наца-турпал я.

Къонгаши мехкарийи хьалкхувра. Цар а шоай дезалаш хулар. Хьахилар вийий бераши йийий бераши.

Иргашевгlар дезал моллагlа советски дезал ба, уж санна бараш дукха ба Узбекистане. Чlоагlа хьохкхаме да царех хlаранe истори. Цхьабакъда, кхы деце, цунца лакхехьара дешар чакхдаьккха 25 саг хиларца а белгал боалаш ба «Иргашевгlар дезал»: царех кхоъ — lилмай кандидат, шиъ — аспирант, кхоъ — юрист, виъ — лор, кхоъ — хьехархо, кхоъ — экономист...

Иргашевгlарех шиъ берригача мехка а гlорваьннав. Уж ба Советски Союза Турпал Боис Иргашеви ветеринарни lилмай доктор Эркин Иргашеви. Старшинас Боиса подвиг йир Днепре. Пулеметаца цо никъ баьккхар ший тlемахошта, цо царна торо елар низ болча хина аьрдехьара берд хьалаца. Хlаьта Эркин Иргашев lилман даькъе гlорваьлар, цо хьакхеллар жена хулача кхерамеча лазара — гельминта духьалара молхаш.

Из да хьалха паччахьа колонихиннача Узбекистане бахача цхьан советски дезалах дола лоацца дувцар.

Сурта тlа: Узбекски lилма-тохкама ветеринарни института директор доктор Эркин Иргашев (юккъервар) аспиранташта консультаци луш воалл.

И. Душкина сурт.
ТАСС фотохроника.

ДУКХАГlА ШУРА ЙОХКА ПАЧЧАХЬАЛКХЕНГА

ХЬАЙБАШ ЛЕЛАДЕРИЙ БОЛХ ТОАБЕННАБ

Дика опыт йолаш ба Советски района «Красный горец» яхача колхоза шурий-товарни фермашка къахьега хьайбаш леладераш.

— Укх шера гlулакхаш дика лел тха, — йоах колхоза председатела Улубаев Шапте, — Задани тlехкхоачаш ца еш цхьаккха доярка яц ферме.

Бакъда из. Соахка ялх килограммал тlех шура яккханзар хlара lаттагара деннеи бийсаннеи юкъера лаьрхlача. Хlаьта хlанз ворхl килограммал кlезигагlа шура яккхац цхьанна а доярка.

Хlанзалца бlеха хулар коровникашка, хьайбаш каст-каста цамогаш хулар. Хlанз из дац. Отарашка цlена я, каст-каста кlалхьарцар хувц. Доакъараш кийчдара гlулакха а йоакхо йир колхозе. Гурахье а денз кийчдаь дlаоттадир тоъал гlожеи мошеи, иштта концентрированни доакъараш. Хlанз хlара деннеи бийсаннеи 25 килограмм силос, 6 килограмм ча, 4 килограмм йол кхоач цхьаццa lаттa, хlаьта цул совгlа, хlара хьаьлккхача килограммана лоархlаш lаттa лу 200 грамм концентраташ.

Чlоагlа терко ю ферме доакъарий кхоош бара. Дояркаши lуйи лаьрххlа хьож цхьаккха тайпа доакъараш доахана когашта кlал ца ахийтарга. Доакъараш иштта лорадеш леладеш хилча, шура яккхарга дlабода мах дикка лохлу.

Ферма болх тоабара кlезига лоархlам болаш хиланзар хьайбаш леладерашта зоотехнически дешар lомадар а. Колхозе даим болх беш я мехка дикагlа болча хьайбаш леладерий хьалха латта опыт lомаю курсаш. Массехк шу да дояркаша Висхангиреева Атас, Абубакарова Ракас, Лупаева Сацитас ферме болх бу. Йоккха производствени опыт lоаьй цар. Шоаш леладеча доахангара дукха шура йоах цар. Дикагlа йолча дояркаша шоай опыт дlалу вокх дояркашта, новкъостал ду царна.

Ю. ВОЛОГИН.

Шура — соахкарчул дукхагlа

«Самашкинский» совхоза хьайбаш леладераша дика lангара доахаш латт доахаи. Доакъар шортта lалашдаро торо хулийт хьайбаш рационах кхаба. Дика къахьийгар дояркашеи, скотникашеи. Во дац даьха хьокхамаш.

Шурий-товарни пхи ферма я совхозе. 950 етт кхоаб цига. Гlулакхаш техкача гучадоал совхоз шура яккхареи из паччахьалкхенга йохкареи план кхоачашъе йиш йолаш хилар.

Укх шера шура йохкара хьалхарча квартала план 2200 центнер йолча 1-гlча мартага кхачалехьа ехкар я 1623 центнер шура. Из хул квартальни планага диллача 74 процент. Тха совхоза хьайбаш леладераша дош деннад шура яккхара квартальни план 22 март тlакхачалехьа кхоачашъе.

Шура йоаккхача хьалхле лелаю 4-ча отделене шурий-товарни ферма коллективо. Дика вlаштlехьбаьккхаб черма болх заведующе нов. Н. Г. Жаворонко. Ден распорядок телха ца еш хьинаре къахьег укхаза дояркаша, бежа lуша. Цудухьа цар вlаштlехьдаьннад дlабахача шин бетта хlара lаттагара 360 килограмм шура яккха, квартальни план 320 килограмм мара йоацача. Соахка йоаккхаш хинначул дуккха дукхагlа йоаккх шура хlанз. Соахка январи феврали шин бетта 252 килограмм мара шура яккханзар хlара lаттагара. 1-ча мартага кхачалехьа кхоачашъяьй фермо паччахьалкхенга шура йохкара квартальни план а. Хlара lаттагара дийнахьи буси 7 килограмм шура йоаккх дикагlча дояркаша Бобкова Аннас, Мальцева Надеждас, кхычар.

Бакъда, иштта дика болх бу ала йиш яц нов. Умхаева кулгалдеча 5-ча отделене шурий-товарни ферма болхлоша. Шура яккхара хьалхарча квартала план кхоачаш ца яр кхерам болаш да ферме. Керттера бахьан да ден распорядок телхаяр, къахьегама дисциплина лоха хилар. Из бахьан долаш массехкazза бехктокхаме озаваьв нов. Умхаев. Хlанз тlеххьарча хана тоалуш латт ферма болх.

Дика кийчо яьй совхозо паччахьалкхенга дулх дохкара а. Бакъда, хьалхарча квартале дохка дезар 660 центнер дулх долча дехкар 274 центнер мара деце а ер бутт боблехьа дулх дохкара план тlехкхоачашъе йиш хургья тха, хlана аьлча, дулха лаьрхlа чуоттаяь кхоабаш 1757 хьакха я совхозе.

Укх тlеххьарча хана къаьстта боккха теркам тlабахийтаб оаха цхьаккха а дlа ца къастийташ lодаь lаьсий хьалкхедара. Йайхача помещенешка доахкаду уж ханханнахьа кхоаб. Цудухьа lодаьча 210 lаьсах цхьаккха тlера даьннадац.

Лакхе аз белгалдаьккхача тайпара совхозо паччахьалкхенга хьайбай продукци йохкара план кхоачашйойя а доккха зе ду хьайбаш леладаро. Дlадахача шера 300 эзар совгlа сома зе дир цо совхоза. Из да хьайбай продукцега дlадодар доагlачул лакхагlа хилар. Деза хул совхозе lалашду доакъар. Дукха хlамаш да цунца дувзаденна. Керттера бахьан да фермашкара дукхагlа дола балхаш кулгашца дар.

Укх шера тхоай йиш яр ду оаха уж кхоачамбоацараш дlадахара. Тоадеш латт оаха доахана lулаш, вlаштlехьдоаккхаш да хlара фермера lул цхьан тайпах долча доахех латташ хургдола гlулакх. Доакъарий-база тоаяра дукхагlа дlаюргья тайп-тайпара баьцаш, мошача доакъарийна лаьрхlа хьажкlаш. Иштта оттаеш латт фермашта механизаци яра смета.

Ш. ДУРДИЕВ,
Ачхой-Мартана района «Самашкинский» совхоза керттера зоотехник.

Сийлахь-йоккхача Коталон

ткъо шу дизарга

САГА ХОЗАЛ

Германски фашизмана духьала Даьхен тlом болча шерашна гаьнарча Къилбаседе разведывательно-диверсионни отряда командир хиннав Виктор Леонов. Шовзткъеи иттанел совгlа рейд яьй цун отрядо моастагlчун тылашка, Къилбаседа флотеи Карельски фронтеи штабаша хьалхашка оттадаь чоалхаме декхараш кхоачаш а деш.

Непа йоазон нердадарий агентства (АПН-а) газет дешараштa дlайовзийт Виктор Леонова язъяь цхьа документальни очерк. Автор — запаса шоллагlча ранга капитан хlанз Москве вах.

— Ма хоза саг ва из, — аьлар цкъа майора Десятникова тха отряда разведчиках Фатькин Володях.

Володя, боккъалдар аьлча, сибатага, шийх доахкача гlулакхашка диллача хоза саг вар. Цул совгlа, отряде венача тlехьагlа массаза а хьалха хургва аьнна декхар оттадир цо шийна хьалхашка. Цох массахана баркал алацар цунна...

Цкъа, лакхача, ша баьча лоаман тlа гlолла долхаш цlаьхха кlоарга ор нийсделар. Муш ца хилча lокlалвоалалургволаш дацар гlулакх. Са тасса дукха ха йисаяцар. Еза яр хlара минут. Кlезига уйла а яь тlаккха аз приказ делар:

— Сихагlа хьамукъадаха рюкзакаш уж вlашагlа, а дийза lокlал довргда вай.

— Сайна юххе Фатькина оаз хезар сона:

— Рюкзакаш дезац, уж доацаш а мегаргда!

Фатькина оамал йовзандаь аз аьлар цунга:

— Дlахо вала сона юхера, со эгlаз ма вига.

«Мегаргда» аьнна цlогlа а теха цlаьхха берда йистера lочутоссавелар Володя.

Цхьаккха юкъеэккха кхензар. Саг lокхийтта тата хьахазарга хьежаш сатийна латтар берригаш а, дукха ха ялалехьа Фатькина дукха шек воацаш кlалара хьал цlогlа техар.

— lочукхоссавала лакхо-м я, зовзачарна низкъало хургда, бакъда, лоа кlоарга а кlаьда а да.

Фатькин санна lочукхоссавелар хlара саг. Хьалхашка латта декхар кхоачашдир оаха, хlаьта Володяс доккха новкъостал а дир. Цхьабакъда, аз хоастазанзар из.

Базе дlакхаьчача саг воацача къамаьл дир аз Фатькинца. Аз цунга аьлар:

— Хьо хетаргахьа, аз хье хоаставарга дог доахаш хургва. Хьаштдоацаш я из уйла. Цхьан юкъагlа походашка дакъа лоацаш хургвац хьо. Цlагlа lе, дика уйла а елахь.

Цlийелар Володя юхь, сихха гlанда тlара хьал а гlетта раьза воацаш аьлар цо:

— Из нийса дац! Сай вахар дlаденна а хьалхашка оттадаь декхар сихагlа кхоачашде гlерташ вар, со-м, сона сай новкъостий дагабоахкар...

— Новкъостий дагабаьхка а хила мег хьона. Мишта? Хье кхычарел дикагlеи майрагlеи хеташ. Цlогlа тоха а ца кхувш хьо веннаваларе? Фу хета дезар тхона? Веннав аргдар е моастагlчунна каравахав аргдар? Хlаьта вай-м рюкзакаш а хетта lокlала довла йиш йолаш а ма дарий. Нагахьа санна приказ а денна хьо lочукхоссавенна валаре — тlаккха из къонахчал дар! Хlаьта хlанз lа лелаер авантюра я...

Цул тlехьагlа дукхаза хилар тхо моастагlчун тылашка Фатькин Володя а волаш, тlехь-тlехьагlа сабарегlа хулар из, ше мел ду хlама уйла яь мара дацар. Из чlоагlа дика дар.

Цкъа, тхоашта тlайилла задани кхоачаш а яь зlамига-зlамигача группашца побережьегахьа тlехьашка доалаш дар тхо. Немций бар тхона тlехьабоагlаш. Сои Володяи юкъе дар. Цlаьхха аьттехьарча флангера дов де йолаелар моастагlчун пулемет. Фатькинга ше цаl тlехьашка вала а аьнна дов долчахьа ведар со. Пулемет йоха а яь со юхахьежача ши топ тlа а хьекха Володяна тlавоагlаш ши егерь бlаргавайра сона. Патрон чуйоаца тепча дlа а кхесса юхатlехьашкахьа аха волавелар из.

Хьалтlавала хала хургдолаш цхьа боккха кхера бар цунна тlехьашкахьа. «Цу кхера тlа хьо дlакхоаче е кара воалавергва, — е вуврגва», аьнна хийтта хургдар моастагlашта. Тlехьашкахьа кхера болга хайна Володя юхасецар. Гебагlа lоттал мара моттиг юкъе йоацаш сайцар моастагlий а. Шоаш котбаьнна лерхlаш бар уж, тlаккха гебагlа оагабир кулгаш лакхагlа а сихагlа а хьалъайде мегаргда хьона аьлча санна. Цlаьхха дlахьалхашкахьа оагавелар Володя «Из топ хьаяккха воалл» метта гитлеровцаш — шаккхе а цунна гебагlа lоттa кийчвелар. Фатькина эшаш хинна гlалат даьлар царгара. Царна дlатlа а ца кхоссалуш, тlаккха-м из вуврגвар. цlаьхха оагlора а нийкха ший пхьоша чу даьлла урс техар цо цхьаннена, кхы меттахвалалехьа дlаваьккхар шоллагlа вар а... Цу минута хилар из деррига а.

Цига дагадехар сона майора Десятникова Фатькина хозалах аьннар. Гитлеровцашца дов деча из ва а вар хоза цlимхара, тlах аьнна, майра. Ше вале разведчик иштта хила а веза.

Печенегски заливерча Крестови мысе а кхаьча цигара немецки батареяш хlалак а яь Линахамари яхача порте десант lойоссае вай кемаш чакхдоахилга lалашде аьнна тlема задани елар тхона 1944 шера октябрь бетта.

Шин денни шин буссе еш наб йоацаш, лоlаш са доацаш тундре гlолла никъ бир разведчикаша. Тlеххьарча довкъа тlех а даьнна моастагlчун хьалхара батарея йолча районе кхаьчар тхо. Ши-кхо метр гаьнара саг бlарга ца гуш баьде яр. Аьшкасаьргах дlахьоккхавенна цlаьхха тlехьашка нийкхар хьалха водаш хинна разведчик. Урагlаяхар сигнальни ракета. Тхона 40—45 метр мара гаьна йоацаш гуш яр йоккхий топаш, аьшкасаьрга юхе латтар часовой. Из меттахьа теха lовиллар аз, бакъда, ракеташ урагlа ухаш яр, цlи яьлча санна коргагl баьнна хьувзаш бар немций. етта йолаелар йоккхий топаш. Ракеташа сийрда яьккхача сийрдача моттиге дар тхо. Фу дича бакъахьа да?

Аз команда елар:

— Шоай тар ма лу цхьа минутялалехьа батарея йолча кхача, цул тlехьагlа гlулакхага хьежжа де дезар де.

Приказ кхоачашдергхиларах тешаш вар со, сона ховра новкъоста букъатlехьашка лачкъаргвола цхьаккха разведчик воацилга. Хьал ца гlовттай цхьа юкъ яьккхар бlухоша, хlара вар батарея йолча сихагlа дlа мишта кхоачаргва-хьогl яхаш уйла еш вар.

Эггара хьалха гlеттар Фатькин. Шийна тlера куртка lо а яьккха аьшкасаьргашта lотlакхессар цо. Пхорчаша мангал техача санна хоадаваь lовиллар из. Цу секундах аьшкасаьргех тlех нийкхар Манин Саша. Граната теха пулеметчикаш боабир цо. Цу ханна разведчика Лысенко Ивана кертах куртка а хьоарчаяь аьшкасаьргаш тlахьоарчадаь хинна металлически крестовина хьалъай а яь цlогlа техар:

— Со иштта латт шоана, дlачакхдовла: Сихагlа, сихагlа!

Мукъаьлкхача моттиге гlолла чухьийдар бlухой. Ткъо чов яь венна lовежар Иван, бакъда, тхо батарее кхаьчадар. Дlаболабелар къиза, бирса тlом. Дукха ха ялалехьа ерригa йоккхий топаш тха кара яр..

Из тlом чакхбаьлча байна шоай новкъостий тlеххьара накъа баьхар разведчикаша. Хьалха вахьар Фатькин Володя, новкъосташта гlо де гlерташ массаза а хьалха хила гlийрта рязански зlамига саг.

Уж дlа а бехка тхо дlахо малхбузехьа дахар, цхьабакъда, Крестови мысе байнарий образаш цlерах а алах а чакхъяьхай оаха. Хlанз дуккха шераш даьлча а бицлац тхона уж.

Аз дукха лелайир сайца Фатькин Володя цхьа тlема орден — Цlеча Байракха орден. Володя ше санна еза боча яр сона из. Хlанз из орден Советски Эскара Центральни музее я.

(АПН).

ХЬАЛЪЕШ ЛАТТ ГlИШЛОШ

Колхозашта гlишлош халъеча Сунженски организаце 1964 шера хьалъяьй хьайбаш чудоахкаду 16 помещени. Хьалъяь йоалаш латт доахан, lаьсий, коа тlара оалхазараш чудоахкадергдола кхы а 11 помещени.

Укх деношка Кирова цlерахча колхозе хьалъяь эксплуатаце дlаеннай 260 бежана лаьрхlа йола коровник. Укх гаргарча деношка хьалъяь яргья «Победа», «Коммунизмага бода никъ», Ленина цlерахча колхозашкара керда гlишлош.

Укх шера хьалхарча ах шера хьалъяь эксплуатаце дlалургья «Ильича Васкеташ», «Восход», «Цlе Октябрь» яхача лоаман колхозашка хьалъеш йола доахани lаьсийи чудоахкаду помещенеш, желаш.

Сменни нормаш тlехкхоачашъю Морозова бригадацарча каменщикаша, Яхонтова бригадацарча столяраша, кхыбараша.

К. ВИННИК.

ца ялийтара хьакъехьа йоахо елга. Хlанз дукха ха йоацаш хиннача событеи тlехьагlа геттара халача дарга Бонна леладу ловзар. Из цхьаккха шекало йолаш дац.

НУВРА ТlАРА ЧУКХАЙСАБ

Боннски кулгалхой нувра тlара чу а кховсаш теха хlама я из, аьлар малхбузенгермански цхьан журналисто новкъост Ульбрихт Каире вахарах. Бакъда из, яхаш, къар а луш, ший хана дувцаш дар, бера хана цхьаккха белгалдаьнна хlама доацаш хинна Бисмарк говра тlара lокхийттачул тlехьагlа политик хиннав, яхаш. Цхьабакъда, хьагучох, говра тlера lо мел кхийттача сагах-м хилац тlехваьнна дика политик. Мичча бесса дале а, из иштта хиларах тешаву укх тlеххьарча хана Бонно хьувзадеча гlулакхаша.

Канцлера Эрхарда хьакхайкадаьд Израилаца дипломатически гlулакхаш оттаде безам болаш ФРГ хилар. Бонна делабу тийшабоах, шоай потенциальни моастагlчоа цlенхаштта новкъостал делга лерхl цу решенех lарбий паччахьалкхенаша, цу тlа а lарбий-израильски гlулакхаш чlоагlа ирденнача эггара кхерамегlарча хана деш а лерхl цар из новкъостал. Доазонца додача Иордан яхача хих пайда эца лерхlаш Тель-Авив хиларца хетта цар духьале йойя, паччахьалкхенашта низ духьала боаккхаргба, яхаш, кхерам тувсаш да хlанз укх сахьате Израила экстремистски гlоазараш. Цу даькъе хьокхаме да нонагlча хьале официальни хетар дувцаш долча «Джерузалем пост» яхача израильски газето деш дола мукlарло. «ФРГ-эца дипломатически гlулакхаш оттадар хьалхашкахьа боаккха гlа хилар белгалдоах,—яхаш яздора газето. — Вокх оагlорахьара, хеталуш да, Боннанеи Каиранеи юкъера гlулакхаш талхар бахьан долаш египтянашта тохача гlажах тарра Израилах пайда эцара наькъаца боаккхаш гlа а ба-из, аьнна».

Вашингтонаца, Лондонаца, Парижаца барта а йолаш из тlайийца хиларах — из духьала хьакхайкадеш да малхбузехьарча кепа йоазонаша — кхы а дукхагlа са аькх ух lарбий общественноста. lарбий паччахьалкхенашта духьалара гlулакхаш юха а сихде лаьрхlа Израил хилар доацалий-теш из?

Бонна лелаю политика духхьала шоай вахара хьашташта духьала яккха лерхl lарбий мехкаша. Каире сихха вlашагlкхийтар lарбий паччахьалкхенашта керте латтарий викалаш. Цар, белгалдаьхар Бонна хьувзадечарна духьала даха деза хоадам боллаш дола гlулакхаш. Кхыметтел ФРГ-ара дипломатически гlулакхаш коллективно дохадар а юкъедоагlа цу гlулакхашта.

lарбий халкъий хьаштаща моастагlал дола империалистически политика я Бонно лелаер, аьнна кхайкадаьд ОАР президента Гамаль Абдел Насера. «Вай хоадамболлаш йола позици лаьца да малхбузец Германецарча гlулакхашта, — аьлар цо. Малхбузен Германех бола берригa тешам боабаьб вай боннски правительства политико».

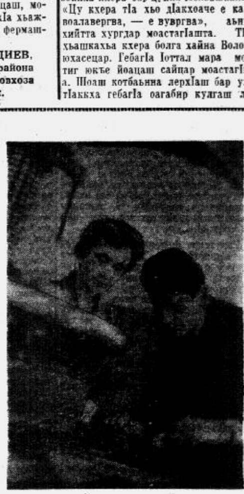
Дуккхача lарбий паччахьалкхений столицашка сихха гулъяь кабинетий заседанеши дипломатий совещанеши хилар. Иракеи Иорданеи кулгалхоша дийхар lалаьмате сиха lарбий паччахьалкхенашта керте латтарий совещани вlашагlтохилга. Геттара сиха ГДР къоабалъе еза, аьлар ливански парламента депутатий группо. Йеменна премьер-министра хlаьта а хьакхайкадир ший мохк кийча ба, Бонцанеи Тель-Авиваи юкъе дипломатически гlулакхаш оттадара жоп а луш, ФРГ-ацара дипломатически гlулакхаш дохаде, аьнна.

Событеш моллагlча тайпара ярже, а, хlанзлехьа а къаьгга гуча да бlагалъяьнна йолча Хальштейна доктрина, шантажа, суверенни йолча къонача паччахьалкхенашта кхерам тувсара ларда тlа лелаеш йолча боннски политикана цlаккха а ца аттача тайпара чlоагlа кризис тlаэтта хилар. Цу шоакъъенача хьалера из хьаяккха низ кхоачаргбац е дипломатически а е политически а оамалехьарча цхьаккха тайпа гlулакхий. Социализма мехкашта, суверенни йолча къонача паччахьалкхенашта— дерригача прогрессивни низашта аьттув болча оагlорахьа детlаух истори.

Е. МАКСИМОВ.
(АПН).

МОСКВА. Синтетически алмазни гонаши, порошокаши, пасташи производствана юкъеяхьалехьа дуккха а балхаш де дийзар «Калибр» яхача завода технологически лабораторе.

Хlанз заводе деталеш тоаеш ду балхаш маьха дезача, бокъонца долча алмазашца а ца деш, искусственничарца ду. Из лабораторе коллектива карагlдаьнна дика хlама да.

Сурта тlа: чlоагlача сплавех яьча дlоахала бустам боаккхача оатхалаш хьаеча искусственни алмазаш юкъехьош дакъа лоацаш хинна инженераш - технолога Л. Н. Калинкенеи В. I Еремини.

В. Будана сурт.
ТАСС фотохроника.

Тахан 60 шу дуз

В. Ф. Пановай

МОЛЛАГIА ДИКА НАХ

Вера Федоровна Пановай кховзткъа шу дуз. Ше яздаь книжкаш дешаш болча наха кIезига дикахетар даьдац миллионашта дукха езаш йолча, ший диззача доккхача маIаннийца бокъонца художник йолча писательницас В. Ф. Пановас. ШакIа санна цIенеи сийрдеи цун книжкаш цхьа хиланза даргдоацача хIаман хьисапе юкъедаьхкад советски наьха вахаре, цар чIоаггIа шоай моттиг хьалаьцай, алхха книжкай тархеш тIа лаьца ца Iеш, наьха дегашка а.

Пановай книжкай турпалаш — уж ба геттара дика вайна бовзаш бола нах, уж цхьаццанахьа вай воаш а да, вай доттагIий а ба, вай гаргара нах, вай лоалахой ба. Цар вахари леладери хIара сага Iоткъам хиллал дика довзаш хиларах а, денна- ден хула гIулакхаш дуккхаза а чоалханс хулаш хиларах а, нагахьа саг юкъера ца къасташ, хIара сагах къайлаза дика гIулакхаш доахкаш хиларах а, — кхы цIаккха а юха дIа а хецаргдоацаш дега тIа дувш вайна Пановай книжкаш.

МоллагIа болча нахах, царна юкъерча гIулакхех оала моллагIа дола дешаш дуккха а низ болашагIа хиннадоад патетически къамаьлел. ТIема хьакъехьарча Iалаьмате дукхача книжкашта юкъе къаьстта ший моттиг дIалаьца латт Пановай «Наькъахой» яха башха йоккха йоаца повесть. Цу книжка тIа турпалаш-салтий бац, е тIема подвигаш а яц. МоллагIа йолча санитарни поездах дола дувцар да-из. Цу чу массазара шоай гIулакх деш ба нах, хIаьта санитараша поезда чу хьачукхухьача човнаш хиннача салташта карагIдийнна деналера гIулакхаш юстара дусаш санна да. Цхьабакъда, ма дукха да цу дувцар тIа тIема низкъала бакъдар, цу шерашкарча вахара даша проза. Ма дукха поэзи я наьха оамалашца.

ТIом хьалехьа берригаш а итт бутт мара баьинабацар, довза-м хац сона, сага ираз яхар фуд Леночка Огородниковай сакхийна, цун из ираз хIанзлехьа даиман дайна дIадаьлар. Хоза йоацаш а ираз доацаш а йола санитарни поезда йоккхагIа йола сестра Юлия Дмитриевна лаккха корта а кхоабаш дIахьош я ший хала мухь. цо цхьаккхе а кхыметтел гарга а вахийтац ший дега. «Кхалсаг ма йий, аьнна, цхьаккха хIама дацар Юлия Дмитровнай (вешта чIега теха доаллар чоте мичад)». Къовлоргашта юкъе лоацца къамаьл — цу сахьате геттара дика хьагучадоал цу кхалсагах даьхка деррига кхалсага гIулакхаш, кхыметтел чIега теха уж доахке а, чоте хилар, чоте хинна а Iай уж! Санитарни поездаца тыле водача хала човнаш хиннача эпсара Краминова вIаьхий саг ва ше а йоах, сай рузкъа лораде вахав со тIем тIа а йоах цо. ХIаьта цун деррига рузкъа а цаI мара дацар — Даьхе.

Малашб уж, Пановай «Наькъахой» яхача повеста турпалаш? МоллагIа дика нах. МоллагIа дика нах хиларах ба уж-м вайна юхера а. уж боацаш вай ца мегаш а: хIана аьлча хIаранена хов моллагIа дика саг хилар, доккха долга.

«Евдокия» яхача повеста тIара Евдокия Чернышева а я моллагIа дика саг. Пхи бер да цун. цхьабакъда, уж наьха бераш да. Ший бер ца хилара бехке яр Евдокия ше я, цхьабакъда, писательницас из бахьан долаш цунах тIехбаьнна бехк баккхац. Евдокия наьха бераш кхедеш я, хIаьта а писательницас сов лакха яьккха айяц из. подвигаца нийсдац цун вахар. Деррига книжка а ах басаращца яздаь да, цу тIа тIехдаьккха хьалха теттац е во дар а, е дикадар а. Вахар ше долчча тайпара. Кхыбараш санна кхалсаг — е дика а е во а йоацаш. МоллагIа дика саг, из а ший кхалсага гIулакхаш а доахкаш, Юлия Дмитровнай дараш санна чIега теха а доацаш, массанена гуччахьа.

Хетаргахьа, гIар-тата долаши къаьгаи йолча Дона тIарча Ростовера, Вера Панова яь а хьалкхийна а йолча городера баьхкаб цу книжнаш тIа уж моллагIа бола эрсий кхалнах, хоза а, хоза боацаш а, дог-уйла цIена долаш а маькара боацаш а, хьаькъалера кулгаши цIена дегаши дола кхалнах. ХIаьта хIанз Пановай творчество дIакъоастае йиш йоацаш йолча городо — Ленинградо хьалхадаьхад цунна уж ах бесаш, къаьга доаца, цун ерригa творчество сийрдаьккха дукха бIарг тIаозаш доаца басараш. Пановай произведеней цIенал, ший турпалашта уж дукха безача бIаргашца бIарахьажа, кIаьда кулгаш цар вахарах хьокхадалийта хар — из я Вера Пановай таланто белггала дика хьайийца йола эггара чоалханера искусство. Е «Сережа» яхача повеста турпал — зIамига кIаьнк хилва из, из а ва геттара дикен геттара дика хIамах сакхеташи саг, е къинош доахкаш йола лаьттара кхалсаг Евдокия хийла из, е «Сентиментальни романа» тIара Зойка-зIамига яр хийла из, е хабара юхаозавеннеи шийна дагардар шийна чукъовла ховши вола эрсий мужге Евдоким Чернышев хилва из — уж берригa нах адамий Iаьдалах вай кхетабеш а вайна гарга а ба.

Пановай турпалаш бовза а безабала а кхийначул тIехьагIа царех дуккхабараш кхы цIаьккха байзар вайна уж экрана тIа баьлча ший вахар цIаккха а кинематографеца дувзаденна хург ма дий аьнна вIалла дага ца хиннача писательница произведенеш геттара чIоагIа кинематографични хина хиннадар. Вера Пановай хьаькъалерча книжкаех башха-дика лард хилар ер фильмаш хьадара: «Сережа», «Евдокия» «Високосни шу», «Вступлени». Царна шоай зрителаш а шоаш дезаденна нах а корабир, геттара дукха нах хьажа а ухаш уж чакхъдаьлар вай мехка экранех, геттара дика лаьрхIар уж дунен халкъашта юкъерча кинофестивалашка.

1964-гIа шу чакхдоаллаш яьккха йистельлар «Наькъахой» яха повесть ларде а лаьца йоаккхаш йола «Поезд милосердия» яха фильм. М. Горьке цIерахча студе Вера Пановай сценарех доаккхаш дола «Сатоссаш» яхача фильма тIа болх дIаболабаьб «Евдокия» яха картина даьккхача режиссера Татьяна Лиозновас. «Ленфильм» яхача студе «Болхлой поселок» яха кино доаккхаш ва режиссер Владимир Венгеров. Ижорски завода болхлой — кинематографистий помощникаши консультанташи болча бIаьнней — вахара цхьа дакъа а хинна дIаэттад из фильм доакхилга.

Цхьан зIамигача сагах, цун вахара юхьигах йолча сценаре тIа болх беш я хIанз укх сахьате Вера Панова. Из массаза а хала я — вахара юхьиг. Из хала дар бохабаь илла вай мохк ураотта болабеннача хана, Пановай «Сентиментальни романа» тIара Семка Городницкий, Андрей Кушля, иштта кхыболa башха-дика кагий нах вахаре шоай хьалхара гIа боахаш хиннача хана, хIаьта царца цхьана ший халача новкъа из хьалхара гIа боахаш яр писательница а. Цхьанна хIаманна а «Мишта вах хьо, зIамига саг» яхача пьеса тIа дийцар юхадувцаш яц Пановай керда сценарий. Из доллача хIаманна ший лоIамера произведени я.

Укх тIеххьарча шерашка советски театрай репертуаре чIоаггIа шоай моттиг хьалаьцай Вера Пановай пьесаша. Москванеи Ленинграданеи юкъерча юкъо къоастадеш тхо дале а В. Ф. Пановаях Маяковске цIерахча театра персональни автор лоархI ше, йоахар, цунах курал а еш, СССР халкъа артиста Н. П. Охлопкова. Массехк шу даьннад цу театра сцена тIа дика камаьхал а йоалаш Пановай «КIай бийсаш накъаяхари» «Мишта вах хьо, зIамига саги» яха пьесаш увттаю. ХIанз дукха ха йоацца «ХIанз а сайре яц» яха цун керда пьеса оттаергйолаш тIаийцай В. Ф. Комиссаржевске цIерахча ленинградски драматически театро.

Творчески низашта йизза тоаенна а йолаш белгалдоакх Вера Федоровна Пановас ший кховзткъа шу дуза ди. Ший книжкаш тIара дуккха турпалаш санна къона я из, юха а юха а цун дега тIа латташ а цунца яхаш а я ший ханарча наьха къонал а кховзткъалагIча шерашкарча кагирхой вахара юхьиг а.

Любовь МАЛЫШЕВА.
(АПН).

СПОРТ

ШАХМАТАШ

РСФСР-а лакхехьарча дешара заведенешкара шахматисташта юкъе хиннача яхьа 4-гIа тур йистельннай. Яхь дIайихьар Грознерча шахматни клубе.

Грознерча мехкдаьтта института шахматисташ котбаьлар Тамбоверча, Карельски обласгерча, Дагестанерча, Кабардино-Балкарская АССР-ерча командаел. 19,5 очко яьккхар цу команда.

ШоллагIча моттиге ба Калинински областера шахматисташ. Цар я 18 очко. ТIеххьарча пхелагIча туре вIашагIкхетаргья Грознерча мехкдаьтта институтеи Калинински областереи командаш.

ШАШКАШ

Нохч-ГIалгIай АССР-е бIаь клетка йолча шашкех ловзаш хьалхара моттиг яккхара маIача наха юкъера яхь чакхйоалаш латт. Спартаковец Никитин ва массарел хьалха. 14-нех 10,5 очко яьккхай цо, шоллагIча моттиге ва Н. Тряпицын («Труд»), хIаьта кхоалагIча моттиг ва нийс ах очко йола С. Абдулхалимов («Урожай» обществера).

В. ЛАНСКОЙ.

ФУТБОЛИСТАШ КИЙЧЛУШ БА

ХьатIаотташ латт футболах ловзара сезон. ДоттагIлеи тренировочни ловзараш деш ба вай республика футболисташ. Эггара хьалхара вIашагIкхетар хилар вай футболистий Благовещенскерча «Амур» яхача командаца. Грозненцаша чIоагIа атака ярца дIайолаю яхь. Цхьабакъда, дика ва хьаьший нападающи. Ловзар дIадоладеннача 17-ча минуте счет хьаелл «Амур» команда капитана Семенкос. Ловзар доладеннача 26-ча минуте шозлагIа кхоач амурций бургац «Терека» наIарашка. Дика ловз амурцаш. Яхь йистеьлар «Терек» эша а луш (счет 3:0).

Селхан вай команда хилар Кисловодске яха. «Терека» команда лайзар Кисловодскерча «Трудовые резервы» яхача командаца. Счет 4:1 а йолаш котбаьлар грозненцаш.

В. ПОСТНОВ.

Сцена тIа—сакъердам

Панк, аьнна йиза я Советски района культура ЦIен зрителий зал. Колхозхой, юртара нах баьхкаб концертага хьажа. Тховсара шоай керда программа хьагойташ я культура ЦIен агитбригада. Района школай хьехархоех, дешархоех, колхозхоех латт из.

Тайп-тайпара я агитбригада репертуар. Цунна юкъедоагIа иллеш, халхараш, литературни дешараш, интермеди. Къаьстта дика да Зоновски бархI шерарча школа хьехархочо Воробьева Надяс доаха нохчий а эрсий а иллеш, хьехархочо Щербина Тамарас еша стихаш, дешархоша Иразов Хьасана, Муртазов Вахас, Ахмадов Баудде ду калай халхараш.

Агитбригада керда программа Кирова, Ленина цIерахча колхозий колхозхошта доккха совгIат да.

Т. АКБУЛАТОВ,
Советски района культура ЦIен инспектор.

ВЬЕТНАМА ДЕМОКРАТИЧЕСКИ РЕСПУБЛИКА. ХОА БИНЕРЧА АВТОРЕМОНТНИ ЗАВОДА БОЛХЛО ТУАН НХА. ЦО ХЬАЯЬ ОАТХАЛАШ ТIЕХДИКА ХУЛ. ПАТРИОТКА ЗАВОДА САМООБОРОНА ОТРЯДЕ ТIЕХДИКА СТРЕЛОК А Я.

ВИА—ТАСС сурт.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

ДУНЕ ЦЕЦДАЬННАД

ПАРИЖ, 18 март. (ТАСС). Къулбехьарча Вьетнамера аргIанара лоархIамера хоамаш деш йолча хана цIаьхха ах деша тIа юхасецар Франс Пресс яхача агентства телетайп. ТIаккха юха а болх бейолаелар из: «Молин — Советски Союза ши космонавт тIа а вагIаш космически кема дахийтад». Цунна тIеххьа-тIеххьа хьакхайкабир кема дахийтара гIулакх цIендаь дувцаш бола ТАСС баь официальни хоам.

НЬЮ-ЙОРК, 18 март. (ТАСС). АП-и ЮПИ-и яхача американски информационни агентстваша шоай моллагIа йола передачаш совца а яь эггара сихагIара кердадараш санна хьакхайкабир летчикашакосмонавташа Павел Беляевеи Алексей Леоновеи лехкаш дола советски космически кема «Восход-2» орбите даккхара хьакъехьара хоам.

АП яхача агентства белгалдоах, программах Лаьттана гонахьа кхо го баккха а безаш, ши космонавт тIа а вагIаш ВIашагIкхийттача Штаташа юххьанца дахийта лерхIача космически кемал пхи ди хьалха баьлар «Восход-2» космически аренашка даьннад, аьнна, баь хоам.

БОНН, 18 март. (ТАСС). Бохумски обсерваторе космически тохкамаш дара йолча институто (ФРГ) московски ханах 10 сахьати 10 минути яьлча регистраци йир «Восход-2» яхача кердача советски космически кема-спутника радиосигналашта.

ЛОНДОН, 18 март. (ТАСС). «Восход-2» яхача космически кемаца тахан Iурра ши космонавт орбите ваьккхав Россе».

Рейтер яхача агентства белгалдоах, «шоай керда космически кема орбите даккхарца эрсаша юха а ВIашагIкхийтта Штаташ эшаяьй космически яхье». США-с тIадоагIача кIирагIа мара дахийта лерхIац шоай эггара хьалхара ши космонавт а тIавагIаш дола космически кема, яхаш белгалдоах агентства.

БЕРЛИН, 18 март. (ТАСС). Космосе дахад «Восход-2» яха кема! аьнна Москвера кхаьча кхаъ дIакхайкабар духьа ший аргIанара передачаш совцайир ГДР радиостанцеша.

Кердача толамца цIенача дагара даькъала бувц аз советски нах! Космически аренаш саго караерзаяра новкъа хьалхашкахьа баьккха гIа хургба «Восход-2» яьча полетах, аьлар ТАСС корреспондентаца ше къамаьл деш берлински астро-физически обсерваторе директора Дидрих Ваттенберга.

БУДАПЕШТ, 18 март. ТАСС корреспондента М. Попова хоам бу:

«Восход-2» яха космически кема космосе дахаро Iалаьмате чIоагIа дегаш гIоздаьха ба берригa вай венгерски доттагIий. Космически кема орбите даккхарах хьайна хетар ала, аьнна, ТАСС корреспондентo шийгара дийхача Чепельски автозавода инженера Ференц Вига аьлар:

— Из кхы цхьаькха а советски Iилмани техникаи Iалаьмате боккха толам ба...

Кема ший никъ беш долча хана программа кхоачашъяра цхьа космонавт кема чура араваьнна а хиннав, аьнна, Ференс Вига хезача, цо цIогIа а ийккха аьлар:

— Ма йоккха тамаш я из! Цунах-м кхыметтел теша а хала да. Тхона, венгерски къахьегамхошта геттара дика хет советски Iилмахой, инженерий, техникий, дерригача советски халкъа из толам баьнна. Оаха даггара даькъала дувц шо.

ДЖОНСОНА ДАЬ КЪАМАЬЛ

ВАШИНГТОН, 17 март. (ТАСС). БIаь шу даьннад нийсхо лургья шоана, аьнна, неграшка дIакхайкадаь, «цхьабакъда, уж цхьатарра нийса бокъонаш йолаш бац». Из ишта хилар хьакхайкадир США президента Джонсона самардийнахьа сенатеи викалий палатеи цхьана хиннача заседане ше къамаьл деш.

Хоржамашка дакъа лаца бокъо яккха гIерташ болча неграшта, цIий Iодохийташ, расисташа даьча туржаIа духьала протест еш берригача мехка гIолла дуккхача наха дакъа а лоацаш чакхъяьнна демонстрацеш бахьан долаш да цо из къамаьл дар.

Президента иштта специальни послани яхьийтай конгрессага а. Цу послание тIа из мукIарло ца дича валанзар хIанзарча Америке штатай Iаьдалий а моттигашкарча Iаьдалий а викалаша расаш е цIека бос къердаш, американски гражданашка кхадж тассара йола бокъо дIакхоачийташ яц, аьнна, из бахьан долаш харжархой спискаш тIа дIаязбала йиш йоацаш ба дуккха неграш.

Цо белгалдаьккхар, цар шоай конституционни бокъонаш дIа ца кхоачийташ болча гражданий оагIув хьаллацара закона тIа белгалдаьха гIулакхаш вIалла а кхоачамболаш дац, аьнна. Конгрессага яхьийтача послане тIа а санна, ше даьча къамаьле а Джонсона керттера теркам тIабахийтар законодательни гIулакхашта. Укх тIеххьарча ворхI шера американски конгрессо кхозза тIаийцад негрий граждански бокъонаш Iалашъяра хьакъехьара законаш. цхьабакъда, президента деча мукIарлонах, конгрессо цу даькъе хьийга къа «пайда ца боалаш дисад». Президента хьакхайкадир, нагахьа санна штатий Iаьдалаш неграш дIаязбара хьалхагIа а санна духьале еш хуле, харжархой дIаязбара гIулакх цар шоай бе долларгдолаш федеральни правительства официальни викалаш хулийтилга юкъе а доагIаш йола законопроект йохьийтаргья ше конгрессага, аьнна. Законопроекто аттагIа хулийт харжархой дIаязбара система.

Алабамерча расистски террора духьала протест еш берригача мехка гIолла дуккхача наха дакъа а лоацаш чакхъяьннача демонстрацей доакъашхоша тIагIорттадаь дIадийхад къулбехьарча неграшха бола нах лорабара эффективни гIулакхаш чакхдоахалда правительства, аьнна, цхьабакъда, из дош ший къамаьлаца хьоахаданзар президента.

Совцае репрессеш!

ХАНОЙ, 17 март. (ТАСС). Вьетнамски халкъа эскара лакхехьарча командоване самардийнахьа протест яхьийтай Вьетнамерча гIулакхашка хьажарай тIахьожам лоаттабараи йолча дунен халкъашта юкъерча комиссега ВIашагIкхийттача Штаташеи цар къулбехьеи вьетнамски хуллашеи Вьетнаме машар оттабара тIехьарча болама доакъашхошта деча низашта духьал.

Вьетнамски информационни агентства беча хоамах, послане тIа белгалдаьккхад, укх тIеххьарча хана сайгонски администраце, США-с хьалхадоахар кхоачаш а деш, Къулбехьеи Вьетнамерча дуккхача городашка чIоагIа репрессеш (низаш делга) йолаяь хилар. Машара тIехьарчеи Къулбехьеи Вьетнамера тIом соцабайтара тIехьарчеи боламе дакъа лоацаш хилар бахьан долаш лийца а лийца набахтенашка чубехкаб дуккха кертаца болх беш бола нах, студенташ, общественни деятелаш, журналисташ.

Цу террористически акташа кхы цIаьхха а тешал ду, белгалдаьккхад послане тIа, Къулбехьеи Вьетнамера агрессивни тIом шербара хьакъехьара американски империалистий планаш кхоачашъяра, цхьанна фашистски методех а къахка ца къахкаш, демократически паргIатонаш ца хилийта а Къулбехьеи Вьетнамерча бахархой дерригача тIоанашта хьаштдола машар ца оттийта а гIерташ сайгонски администраци хилара.

Послани чакхйоаллаш лакхехьарча командоване дIадех США-си сайгонски администрацеи лийца нах хьахецилга а демократически паргIатонашта халкъа тешам лулга а.

Сирийско-израильски доазон тIа хинна инцидент

ДАМАСК, 17 март. (ТАСС). Селхан сирийско-израильски доазон тIа керда инцидент хиннай. Цу хьакъехьарча коммюнике тIа Дамаскерча радиос хьакхайкадаьд, израильски эскара тIемахой подразделенеша хьал а лоацаш израильски трактораш чуяьннай Даккена духхьала уллача районе, аьнна. Цу районе Iарбий лаьтташ аха йолаелар трактораш. Машар бара йолча дунен халкъашта юкъерча комиссе викалаша болх саца а сацийте, дIа а даьле дIагIо аьлча, вокхар из дIатIаэцанзар. Цул тIехьагIа сирийски оагIоно дов дир израильски тракторашта.

Ер бутт болабелча денз хIанз а Iарбий мехкашца тIема хьала тIа йолча Израилацарча Сире доазон тIа хинна йиълагIа инцидент я из.

КНИЖКАЙ ДОТТАГIА

Денгара денга чIоагIлуш латт Наьсарен-Вокзалерча къахьегамхой книжкашцара доттагIал. ЦIаккха яьсса хилац укхазара районни библиотека. Дийнахьа а сарахьа а газеташ, журналаш, брошюраш, литература дешаш багIаш дукха нах хул. Ши эзар совгIа книжкаш дешараш ба библиотеке. Дика вIаштIехьдоал библиотекарий наха книжка дезадалийта.

Хоза кийчъяьй укхаза книжни выставкаш. Ши-ший чулоацамга хьежжа дIа-хьа дийкъад литература. Хало е езаш яц шийна эша книжка лохаш. Хьо комсомолец вале «Фу деша деза комсомольцаша» яхача выставкана дIатIагIо. Цига хоржаргда эша книжка.

Дукха пайдане хьехамаш корадоагIаргда укхаза кхаш леладерашта а. «Хьалхле леладерий опыт —массанена а» — иштта я шоллагIа йола выставка. ХьажкIаш, шекара свекла кхеерашта лаьрхIа дукха керда литература да укхаза.

Цу тIа сацийтац шоай болх библиотекараша. Массахана а организацеща, предприятешца бувзам болаш ба уж. Каст-каста хул уж швейни фабрике, «Электроинструмент» яхача заводе, мельзаводе, кхыча моттигашка.

Къаьстта дукха дезаденнад книжка «Электроинструмент» завода болхлошта. Ши бIаь совгIа саг ва цига библиотеке дIаязвенна.

— Литература а ийца со швейни фабрике яхача го бу сона мехкараша, — йоах районни библиотека заведующе нов. Волковас. — МалагIа книжкаш да тхона дийшача пайданегIа, — яхаш хет.

Укх деношка кхашка арабаргба совхозий болхлой. Кийча ба уж бIаьстан балхаш дIадоладара. Цар салоIаш йола ха сакъердаме дIаяхьийта кийча ба библиотекараш а. Хержа даьннад эша литература, балха план оттаьй. Библиотека болхлой хургба бригадашка, звеношка, механизатораш болча.

М. ХАНОЕВ.

Берий майдаша болх бу

Грознерча Интернациональни улица тIа догIа дийлхача, лоа дешача боккха Iам оттар. Диъ шу хьалха цу улица тIа каст-каста бIаргаго ваьлар МООП-а ГАИ автоинспектор Окопный Владимир Дмитриевич. Из хулар берашца, цар даьшца-ноаношца къамаьл деш.

Дукха ха ялале Владимир Дмитриевича кулгал а деш цу улица тIа бахача дешархошеи № 6 йолча СМУ болхлошеи Iам хинна моттиг жагIа а гIум а йилла йокъайир. Цигга хьайийлар микрорайоне номер цхьайтта йола берий площадка—теннисни истол оттадир, зIамагIа долча берашта лаьрхIа бурчолгаш техар. КIезига бераш ухар цу хана площадке. Цох кхоачамбеш вацар Владимир Дмитриевич. Цо лаьрхIар микрорайоне мел вола дешархо площадке ухаргволаш гIулакх вIаштIехьдаккха.

ХIанз цу микрорайоне болх беш я пхиъ берий площадка, диъ берий цIа. Пхи бIаь бер да хIара дийнахьа площадкашка а берий цIеношка а шоай дешарах мукъа йола ха дIахьош.

Берий отрядашта хьалхашка латта декхараш тайп-тайпара да. Цхьайолча отрядо улицана тIахьожам бу, вокхо юкъара порядок лораю, кхоалагIчо площадкашка лостам бу, иштта кхы дIахо а.

Хаматхан ГАЛАЕВ.

США Компартена е лаьрхIа суд тIехьа хIана яьккхай

Компартена шоллагIа суда процесс йолаелга 16 мартера 11 октябре кхаччалца тIехьа хIана даькхад США юстице министерства?

Американски конституцега хьежача Компарте, моллагIча кхыча организаце а санна, бокъо я сов чехка судага гIолла дош къоастаделга дIадеха, нагахьа санна цунна тIабена моллагIа тайпа а бехк хуле. Соахка декабрь бетта США Компартена е лаьрхIа хинна процесс, ше «коммунистически гIулакхий» организаци хиларах тарра цо шийна регистраци яйта ца тигарах хьалхагIа санна из чIоаггIа бехке а яь, 1965 шера 16 марте кхаччалца тIехьаяккха лаьрхIа шоаш хилар Iаьдалаша хьакхайкадаьча хана из дош тIехьадаккхара духьала протест а еш духьала яьлар парти. (Маккарэна законах «коммунистически гIулакхий» организаци низагIа правительство дIаяккха гIерташ йола «кхыча мехкий держава агент» санна лоархI).

Ховш да, 1961 шера, США Коммунистически парти «бехке я» аьнна хьа а кхайкаяь, цунна 120.000 доллар гIод техача хана, хьалхарча суда процессах оттадаь хинна приговор Лакхехьарча судо харцахьа лаьрхIа хилар. Парте дIакхайкадир, нагахьа санна из фарс юха нердаяккхийта Iаьдалаш гIерте, сов чехка дош судага къоастадай. тилга ше дIадехаш хилар. Цхьабакъда, процесс 1965 шера 16 марте кхаччалца тIехьаяккха раьза хиларца правительствагахьа ваьлар окружной судахо Мэтью Макгайр. Цо цунна «увттадаь бахьан» дар процесс кийчъяра ха эш яхаш. Цхьабакъда, цхьаккха а законах дола хIама шийх ца доаллаш дар из «бахьан».

Укх шера февраль бетта юстице министерства цхы цхьаькха «бехк» а тIабера партена. ГIулакх миштад аьлча, царна кораваьв Компарте цIерах щийна регистраци яйта раьза хинна цхьа «доброволец» (мадарра аьлча ФБР агент). Кхетадеш да, из тайпа акт чакхъяккха бокъо йолаш. Компарте из лаьрхIа ца хилар. Цунах а цу тайппара «бехк» бир Компартена. ТIаккха уж ши «бехк» вIашагIтоха лаьрхIар министерства, цу деша кхы а ворхI бутт эшарг хилар (?!) дIа а кхайкадеш.

Iаьдалаша хIанз хьувзадеча гIулакхаша тешалду «бокъонца банкротство хилара, массаза а санна махинацеш лелаяра, США юстице министерствагахьара берригача американций конституционни бокъонаш харцахьа йоахаш хилара», — аьлар американски Компарте кулгалхоех цхьанне — Гэс Холла.

Шеко йоацаш да, правительство. Компартена ше яйта лаьрхIа хинна суд октябрь беттага йоаккхача хана дерригача дунен тIа яьржа, американски коммунисташта тIаккхера духьала протест еш йола йоккха кампани теркал ца йича ца йоалаш хинна хилар. Цунна геттара дика хов, американски Iаьдалаша леладеча гIулакхашта бIаьш эзараш болча болхлоша митингашкеи собранешкеи эхь кхайкадеш хилар. ЦIаккха а лаьгI ца луча, США Компартена духьала е лаьрхIача суда духьала протест еш болча боламах язду дунен дуккхача газеташа, яхаш дувц тайп-тайпарча мехкий радиоси телевиденеи. Американски коммунисташта тIаккхувлга соцаде яхаш автораша ухийтача эзараш телеграммашеи письмошеи цхьатарра хьалдизад ВIашагIкхийттача Штатий президента канцеляре болхлой истолаш.

США правительствана цхьанна а тайпара дезац ше американски территорена эзараш километраш гаьна агресси лоаттаеча хана шийна мехка чухь фашистски политика лелаю аьнна кхы тIа бехк а белга.

ХIанз шоаш вьетнамски халкъа духьала лоаттабеча эхьерчеи къизачеи тIемийла яхай США къамаргага кхаччалца. ХIанз а тIехьа американски самолеташ тIара Къулбехьеи Вьетнама кхалнахаи берашкеи чуетташ латт бомбаш. ХIанз а тIехьа американски военщино фецара дов чудеш боабу Вьетнама Демократически Республика маьрша нах.

Вашингтонски пропагандисташа шоай низ кхоачар ду, уж акха гIулакхаш «паргIата дуне лорадар духьа» деш хилар хьахьокха «гIерташ. Америка коммунисташа из харцо гуча а йоаккх, Вьетнамера зуламий интервенци соцаяйтар духьа къовсам а лоаттабу. Дика гуш да, цу тайпарча хьалашка, машар оттабара тIехьа къовсам лоаттабара шоай деррига низаш дIалуш бараштa суд елга правительства бакъахьа доацаш лаьрхIа хилар. Цу тайпара суд яро кхы де хIама дацар, паргIата дуне» оалаш долчох деча къамаьлий ерригa харцои тийша болхи хьахьокхилга мара.

Цунца цхьана, процесс тIехьаяхарца кхы цхьаькха гIулакх а лерхI правительства. Цунна лов, Маккарэна законах деш дола бехкаш, дамоклови тур санна, тар малу дукхагIча ханна США Коммунистически партена тIалаттар. Из дукха ха йоацаш гуччахьа хьааьлар юстице министра помощника. «Коммунисташта сатем ца бала» безам ба, аьлар цо, правительства. Цу тайппара, цун безам ба Компартега ший деррига низаш ший гадаккхара тIа а дерзадайта, машар, неграшха болча наьха граждански бокъонаш, болхлой бокъонаш, халкъашта юкъера доттагIал бахьан долаш, США марксизмана пропаганда чIоагIагIа яр духьа лоаттабу къовсам лаьгIбайта а.

Цхьабакъда, цу оттаьча боанга чу эккхаргьяц Коммунистически парти. Цо ший низаш гулду американски халкъа моастагIий юхатохар духьа. Цо къовсам лоаттабу кхыча халкъашта духьала США империалистически интервенци соцаяйтар духьа санна, иштта мехка чухьа реакце леладеча зуламашта духьала а. США Коммунистически партена хов, цу къовсаме ше ВIашагIкхийттача Штаташкарча а цар доазонел арахьарча а дуккхача доттагIаша хьаллоацаш хилар.

Арт ШИЛДС,
американски журналист.
(АПН).

Редактора зам. А. А. МЯКИЕВ.

ЛадувгIа, хьажа

Радио: 6.30 — Юрта боахама болхлошта передача (гIалгIай меттала). 6.45 — Ашараш. 7.10 — «Грозненский рабочий» «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.20 — Хоамаши передачай программеи. 8.15 — «Сердало» газета оагIонаш тIара. 8.25 Неополитански иллеш. 8.45—«Къона тIехье» яха передача (нохчий меттала). 16.00 — Передачай программа. 16.05 — Литературни передача. «Халкъа депутат» яха очерк (гIалгIай меттала). 16.30 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 16.45 — Промышленноста болхлошта передача гIалгIай меттала). 17.00 — «Бытови хими тахани кхоанеи» яха беседа (эрсий меттала). 17.15 — «Разведчикий экономически радиошкола» яха промышленноста болхлошта передача (эрсий меттала). 17.30 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 17.45 — «Литературни Нохч-ГIалгIайче» (эрсий меттала). 18.23 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.35 — Концерт-вальс.

Телевидени: 18.20 — Передачай программа. 18.25 — Культура университет. БарайттлагIча бIаьшарера эрсий изобразительни искусство. 18.45 — Советски художникий произведенешка физкультуреи спорти. 19.15 — Кино дезачун объектив. 19.25 — Артиста В. Тихонова творчески портрет. 19.55—Бераштa дола фильм. 20.05—Передачай программа. 20.10 — «Цо, хьона юхxе волчо» яха художественни фильм (ши сери цхьана).

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный ЦIеча фронтовикий улица, 15. Телефонаш: редактора — 2-41-23; редактора зам. — 2-07-01; бехктоккхама секретара — 2-45-48; партийни вахареи, промышленнии, юртбоахамеи, письмойи отделий — 2-25-72; корректорске — 2-09-20.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный ул. Красных фронтовиков, 15. Телефоны: редактора — 2-41-23; зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48; отделов партийной жизни, промышленного, сельскохозяйственного и писем — 2-25-72; корректорской — 2-09-20.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект 7/84.

Типография из-ва «Грозненский рабочий» Проспект Революции 7/84.

СФ02229. Заказ № 1763.